

НАЗИВ И ВРСТА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	ПОСЕБАН ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ
ТРАЈАЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЋЕ СЕ ПРИМЕЊИВАТИ ОД ШКОЛСКЕ 2018/2019.
СВРХА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ОСТВАРИВАЊА НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА И ПОТРЕБА УЧЕНИКА И РОДИТЕЉА, ШКОЛЕ И ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	<ol style="list-style-type: none">1. Конкретизација и прилагођавање правилником прописаног наставног плана и програма условима и ресурсима Школе2. Информисање ученика, родитеља и локалне заједнице о образовним садржајима

ЦИЉ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

- * Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства
- * развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима
- * очување и преношење властитог културног наслеђа

ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

- * интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности– спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећај за ритам, развијање музичке меморије и музичке фантазије
- * упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима изабраног инструмента (ученика који су одабрали соло певање- са својствима људског гласовног апарата)
- * овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту (за ученике певања-вокалном техником)
- * постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације)
- * основно музичко описмењавање (постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповних, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких, артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања/певања Прима виста)

- * Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје
- * оспособљавање за самостално учење и вежбање
- * стицање искуства јавног наступа- самосталног и у ансамблу
- * изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике
- * развијање и профилисање естетских музичких критеријума
- * развијање афирмативних етичких ставова у односу на општељудске вредности, националну и светску културну баштину, значај музичке уметности у светској култури, професију музичара и важност његове улоге у друштву

НАСТАВНИ ОДСЕЦИ

A – ОБАВЕЗНИ

1. Одсек за класичну музику
2. Одсек за српско традиционално певање и свирање

Б – ИЗБОРНИ

1. Одсек за џез музику

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ОДСЕЦИ

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ - ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	245

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ - ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	35
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	2	70	2	70
СВЕГА	4	140	4	140	6	210	7	245

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ - ДВОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус		Други циклус	
	I разред		II разред	
	Фонд часова			
	недељно	годишње	недељно	годишње
Соло певање	2	70	2	70
Солфеђо	3	105	2	70
Теорија музике	-	-	1	35
Упоредни клавир	1	35	1	35
СВЕГА	6	210	6	210

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ОДСЕК

ОДСЕК ЗА ЏЕЗ МУЗИКУ

ОДСЕК ЗА ЏЕЗ МУЗИКУ – ЈЕДНОГОДИШЊЕ И ДВОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	I разред		II разред	
	Фонд часова			
	недељно	годишње	недељно	годишње
Џез певање	1	35	-	-
Контрабас	1	35	1	35
Бас гитара	1	35	1	35
Гитара	1	35	1	35
Клавир	1	35	1	35
Саксофон	1	35	1	35
Труба	1	35	1	35
Тромбон	1	35	1	35
Бубњеви	1	35	1	35
СВЕГА	9	315	8	280

ПРЕГЛЕД ОДСЕКА СА ИНСТРУМЕНТИМА И ПЕВАЊЕМ

ИНСТРУМЕНТ ПЕВАЊЕ	ОДСЕК	
	Обавезни	Изборни
	Одсек за класичну музику	Одсек за џез музику
Виолина	*	-
Виола	*	-
Виолончело	*	-
Контрабас	*	*
Бас гитара	-	*
Гитара	*	*
Харфа	*	-
Клавир	*	*
Хармоника	*	-
Оргуље	-	-
Флаута	*	-
Обоа	*	-
Кларинет	*	-
Фагот	*	-
Хорна	*	-
Труба	*	*
Тромбон	*	*
Удараљке	*	-
Соло певање	*	-
Бубњеви	-	*
Џез певање	-	*

ИСПИТИ

У основној музичкој школи полажу се следећи испити:

- пријемни;
- годишњи;
- разредни;
- поправни.

Пријемни испит полаже се пре уписа у I разред, по правилу у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

Годишњи испит из главног предмета полажу ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег - II, III и IV разреда четворогодишњег - као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из солфеђа полажу ученици III и VI разреда шестогодишњег - II и IV разреда четворогодишњег, као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из теорије музике полажу ученици VI разреда шестогодишњег, IV разреда четворогодишњег и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит из упоредног клавира, полажу ученици II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Ученици који на годишњем испиту у IV и V разреду шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом. Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Ученици који не положе разредни испит понављају разред.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не положе годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира.

Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене положе поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

СМОТРЕ

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

а) Настава главног предмета - инструмента, односно певања

Током шестогодишњег (у I, II и III разреду), четворогодишњег (у I и II разреду) и двогодишњег (у I разреду) основног музичког образовања и васпитања, час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута.

Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима.

Час упоредног клавира у I и II разреду за соло певање и српско традиционално певање траје 45 минута.

б) Настава солфеђа и теорије музике

Настава солфеђа и теорије музике одвија се у групама од највише 10 ученика. Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

в) Настава оркестра, хора и камерне музике

Настава оркестра је обавезна за ученике IV, V и VI разреда виолине, виоле, виолончела, тамбуре, мандолине, хармонике и флауте, као и за ученике III и IV разреда контрабаса, обое, кларинета, саксофона, фагота, хорне, трубе, тромбона, тубе и ударалки.

Ученици инструменталисти који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора или камерне музике.

Уколико школа има могућности, може за ученике IV, V и VI разреда гитаре, тамбуре и флауте да организује наставу оркестра гитара, односно тамбура и флаута.

Настава камерне музике организује се за ученике IV, V и VI разреда шестогодишњег, као и за ученике III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања. Камерни ансамбли се формирају према бројном стању ученика и предвиђају се годишњим школским програмом.

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

г) Клавирска сарадња - корепетиција

Часове корепетиције имају ученици гудачких инструмената, тамбуре, мандолине, дувачких инструмената, ударалки и соло певања.

За ученике прва три разреда гудачких инструмената, тамбуре, мандолине и флауте и прва два разреда осталих дувачких инструмената, контрабаса и ударалки, настава корепетиције је 15 минута недељно по ученику.

За ученике IV, V и VI разреда гудачких инструмената, тамбуре, мандолине и флауте и III и IV разреда осталих дувачких инструмената, контрабаса и ударалки настава корепетиције је 30 минута недељно по ученику.

Ученици I разреда соло певања наставу корепетиције имају 30 минута, а II разреда 45 минута недељно по ученику.

Клавирски сарадник - корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета.

ДОПУНСКА НАСТАВА

За ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех, организује се допунска настава. Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета.

ДОДАТНА НАСТАВА

За ученике који се истичу својим талентом, знањем и напредовањем, организује се додатна настава. Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Културна и јавна делатност основне музичке школе најуже је повезана са њеном образовно-васпитном улогом и чине је:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови);
- организовање концерата наставника школе;
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове); смотрема, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику;
- организовање ученичких екскурзија;
- организовање медијских промоција разне врсте;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

ВИОЛИНА

ПРВИ ЦИКЛУС (I, II и III разред)

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са инструментом (усвајање назива делова инструмента).
- Нотно описмењавање.
- Поставка леве руке и њено прилагођавање инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицкато).
- Поставка десне руке и прилагођавање вођењем гудала на празним жицама, променом гудала и прелазима са жице на жицу.
- Усвајање основне поделе гудала.
- Упознавање са потезима деташе и легато.
- Рад на развијању музичког слуха.

ЛИТЕРАТУРА:

ШКОЛЕ - Почетне школе: Љ. Степановић; Д. Марковић; Денеш, Регер и Немет; Лањи и Денеш; Сузуки; Геза Силваи.

КОМАДИ - Д. Марковић; Хрестоматија за I и II разред; Фортунатов; Ласло Роша

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године

СМОТРА (на крају школске године):

1. Једна лествица кроз 1 октаву са трозвуком;
2. Једна етида (Родионов: Почетна школа за виолину од бр. 16 до бр. 20);
3. Две композиције по слободном избору

II РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на развоју музичко-слушних представа путем изражајног певања, свирања по слуху.

- Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*анданте, модерато, алегро, престо...*).
- Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
- Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пиано, мецофорте, форте, диминуендо, крешендо...*).
- Усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
- Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

ШКОЛЕ - Д. Марковић; Лањи и Денеш; Сузуки; Геза Силваи, Грегоријан и сл.

КОМАДИ - Д. Марковић; Хрестоматија за I и II разред; Фортунатов; Ласло Роша; Ласло Роша и сл.

КОНЧЕРТИНА - С. Мах; П. Николић; Кихлер

СМОТРА (на крају школске године):

1. Једна лествица кроз 2 октаве са трозвуком;
2. Једна етида ;
3. Две композиције по слободном избору или лаки концертино.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

III РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.
- Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење "певања" на инструменту.
- Даље усавршавање могућности извођачког апарата.

- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

ШКОЛЕ - Д. Марковић; Лањи и Денеш; Сузуки; Геза Силваи и сл.

ЕТИДЕ - Волфарт; Гарлицки, Родионов и Фортунатов; Грегоријан: Скале

КОМАДИ - Д. Марковић; Хрестоматија за I и II разред; Фортунатов; Ласло Роша

КОНЧЕРТИНА - Комаровски; Кихлер; Ридинг; Вивалди (Фелински)

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица кроз 2 октаве са разлагањима по Грегоријану;
2. Једна етида одговарајућих техничких захтева;
3. Кончертино/Варијације/Два комада различитог карактера.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

ДРУГИ ЦИКЛУС (IV, V и VI разред)

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...).
- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ - Д. Марковић; Гарлицки, Родионов и Фортунатов; Волфарт; Кајзер; Грегоријан: Скале; Геза Силваи и сл.

КОМАДИ - Д. Марковић; Бакланова; Фортунатов; Хрестоматија за III-IV разред и сл.

КОНЧЕРТИНА - А. Јаншинов; Кихлер; Л. Портноф; Хубер; Бакланова; Ридинг

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна двооктавна лествица са разлагањима по Грегоријану у II или III позицији или са променом позиције (I – III позиција);
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Велика форма: став из концерта/тема са варијацијама.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

V РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.

- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).

- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ - Гарлицки, Родионов и Фортунатов; Волфарт; Кајзер; Мазас; Донт; Грегоријан: Скале

КОМАДИ -Фортунатов; Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Хрестоматија II; Хрестоматија IV и V разред

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - А. Вивалди; О. Ридинг; Комаровски (Концерти); Данкла; Бакланова; А. Комаровски (Варијације)

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица са променом позиције и са разлагањима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Став из концерта.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

VI РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ШКОЛА - Кајзер; Мазас; Гарлицки, Родионов и Фортунатов: Избор етида, III свеска; Кројцер и Јамполски: Етиде (почетне етиде)

КОМАДИ - Г. Ф. Телеман; Л. Бокерини; Ј. Х. Фиоко; А. Корели; Н. Рубинштајн; Хрестоматија за V и VI разред; Млади виолиниста III свеска; Данкла: Варијације

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - Г. Ф. Телеман: Сонатине; А. Корели: Сонате ; З. Фибих: Сонатина ; А. Вивалди: Концерт ; Ј. С: Бах: Концерт; Ј. Б. Аколај: Концерт; Г. Б. Виоти: Концерт

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна трооктавна лествица са трозвучима и четворозвучима по Грегоријану;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један комад;
4. Став из концерта.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

ВИОЛА

ПРВИ ЦИКЛУС

У току првог циклуса који обухвата I, II и III разред, ученици виоле раде по програму за виолину, а тек се од IV разреда програм одваја за оне ученике који се одреде за виолу.

ДРУГИ ЦИКЛУС (IV, V и VI разред)

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...)
- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ - Грегоријан: Скале; Ханс Сит: Школа за виолу (Петерс); Волфарт: Етиде за виолу (Петерс); Марко Франк: Школа за виолу; А. Б. Бруни: Школа за виолу и етиде; Х. Шрадик: I свеска; О. Шевчик: Оп. 1, I свеска

КОМАДИ - С. Гргић: Албум за младе виолинисте; Хрестоматија за виолу (збирка комада за виолу, издање Москва)

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - Вивалди; Телеман (Концерти); Одговарајућа кончертина и концерти за виолину написани у алт кључу (транскрипције)

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна двооктавна лествица са трозвуком;
2. Једна етида;
3. Један комад
4. Велика форма: концерт/кончертино – I или II и III став.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године

V РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.

- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).

- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ШКОЛЕ - Франк Марко: Школа за виолу; Ханс Сит: Школа за виолу (Петерс); М. Гарлицки, К. Фортунатов и К. Родионов: Изабране етиде, II свеска; Ф. Хенрик: Школа за виолу (Шот); Х. Е. Каизер: Школа за виолу; Дејан Марковић: IV свеска; О. Шевчик: Оп. 2, I свеска; О. Шевчик: Оп. 1, I свеска – избор; Х. Шрадик: I свеска - избор

КОМАДИ - М. Ивановић: Од преткласике до модерне; М. Гарлицки, К. Фортунатов и К. Родионов: Хрестоматија, II свеска; С. Гргић: Албум за младе виолинисте; ММинијатуре за виолу (ПВМ Краков); Зборник комада за виолу (ФМУ); Одговарајућа литература за виолину написана у алт кључу

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - Г. Ф. Телеман: Соната Де-дур, А-дур, а-мол, де-мол, це-мол; Г. Ф. Телеман: Сонатина А-дур и Де-дур; А. Вивалди: 6 соната за виолончело; А. Вивалди: Концерт у Де-дуру, Ге-дуру и а-молу - транскрипције за виолу; Трекслер: Соната; Ц. Ф. Зелтер: Концерт

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица од I – VI позиције са разлагањима;
2. Једна етида;
3. Један комад
4. Велика форма: концерт - I или II и III став/Варијације/Два става преткласичне сонате.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године

VI РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ЛЕСТВИЦЕ - А. Мац, К. Флеш, Галимијан

ШКОЛЕ - Ф. Херман: Школа (Петерс); О. Шевчик: Оп. 2, I свеска; О. Шевчик: Оп. 1, I свеска; О. Шевчик: Оп. 3, I свеска; О. Шевчик: Оп. 8, I свеска; О. Шевчик: Оп. 9, I свеска; Х. Сит: Етиде у дохватима оп. 32; Х. Шрадик: I свеска – избор; Р. Кројцер: Етиде, оп. 1-5; Ф. Мазас: I свеска

КОМАДИ - Збирка педагошких репертоара за виолину и клавир (Москва); Комади за виолину (Софија); Минијатуре за виолу (Краков); С. Гргић: Албум за младе виолинисте; Класични комади I и II (Петерс); М. Ивановић: Од преткласике до модерне; Телеман: Тема са варијацијама; Бокерини: Менует; Б. Марчело: *Граве и аллегро*; Моцарт: Сање, Жига; Ф. Шуберт: Балада; Б. Барток: Балада; Б. Барток: Вече на селу; К. М. Вебер: Серенада; Ф. Лист: Романса; Ј. Хајдн: Менует

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - Корели: Соната А-дур и е-мол; Г. Ф. Телеман: Соната Ге-дур, Е-дур и Еф-дур; А. Виталов: Концерт у Е-дуру, а-молу и ге-молу; Г. Ф. Телеман: Концерт у Ге-дуру; Г. Ф. Телеман: Концерт за две виоле; Ј. Хандошкин: Концерт; О. Герстер: Концерт; V. Флектон: Соната; Локатели: Соната

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна трооктавна лествица са трозвучима, четворозвучима и двозвучима до V позиције;
2. Две етиде;
3. Један комад
4. Велика форма: концерт - I или II и III став/Цела соната.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

ВИОЛОНЧЕЛО

ПРВИ ЦИКЛУС (I, II, III разред)

I РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упознавање са инструментом (усвајање назива делова инструмента).
- Нотно описмењавање.
- Постављање десне руке и упознавање основних потеза.
- Постављање леве руке.
- Усвајање основне поделе гудала.
- Упознавање са потезима деташе и легато.
- Рад на развијању музичког слуха.
- Рад на добијању звука, интонацији, и ритму.

ТЕХНИКА - Скале и трозвучи: Це, Ге, Де и Еф-дур у једној октави; Це-дур кроз две октаве.; Вежбе за развој моторике прстију леве руке.

ЛИТЕРАТУРА - М. Симић: Избор етида за I годину; И. Мардеровски: Први часови виолончела; Сато: Чело школа, I свеска; Ф. Антал: Прва свеска; Гардијан: Школа за виолончело, I свеска; Пејшик: Абецеда виолончела; Хрестоматија I-IV разреда

СМОТРА (на крају школске године):

1. Једна лествица са трозвуком;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева) ;
3. Две композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

II РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на развоју музичко-слушних представа путем изражајног певања, свирања по слуху.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*анданте, модерато, аллегро, престо...*).
- Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
- Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пиано, мезофорте, форте, диминуендо, цресцендо...*).
- Усавршавање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
- Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

ТЕХНИКА - Отворени став I позиције наниже и навише; Затворени став IV позиције; Скале, трозвучи и потези (Бе-дур, Ес-дур, А-дур, ге-мол): Де-дур, Ге-дур, две октаве..

ЛИТЕРАТУРА - Симић: Избор етида, II свеска; И. Мардеровски: Избор етида; Сато: Чело школа, II свеска; Р. Мац: 25 етида; Ф. Антал: II свеска; Гардијан: II свеска; Пејшик: Абецеда виолончела, II свеска; Хрестоматија; С. Ли: 40 лаких етида; А. Вивалди: Кончертино Це-дур; Волчков: Варијације

СМОТРА (на крају школске године):

1. Једна лествица кроз две октаве са трозвуком;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Две композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

III РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.

- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.

- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.

- Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење "певања" на инструменту.

- Даље усавршавање могућности извођачког апарата.

- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.

- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

ТЕХНИКА - Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму две октаве; II и III позиција, затворени и отворени положај, полупозиција; Вежбе за моторику прстију, примењивати вибрато; Косман трилер вежбе, Фејар вежбе за моторику.

ЛИТЕРАТУРА - Симић: III свеска; С. Ли: 40 лаких етида; Ф. Антал: Хрестоматија, III свеска; Доцауер: 113 етида; Шома: Избор етида

ВЕЛИКЕ ФОРМЕ - Кончертина и концерти: Вивалди: Це-дур; Бревал: Це-дур или Де-дур

- Сонате: Ромберг: е-мол или Еф-дур; Хук: Ге-дур; Бревал: Це-дур.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица са трозвуком и потезима (минимум три потеза);
2. Две етиде;
3. Један комад са клавиром/II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине/Варијације.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године

ДРУГИ ЦИКЛУС (IV, V и VI разред)

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...).
- Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.
- Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ВЕЖБЕ Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до 3 октаве; Косман трилер вежбе.

ЛИТЕРАТУРА - Симић: IV свеска; Ф. Антал: IV свеска; И. Мардеровски: Избор етида; Доцауер: 113 етида; Шома: Избор етида; Хрестоматија; С. Ли: Мелодијске етиде

- Кончертина, концерти: Бревал: Еф-дур или Ге-дур или А-дур; Бодио: Це-дур

- Сонате: Вивалди: е-мол или а-мол; Јордан: Варијације а-мол

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица са трозвуком и потезима (минимум пет потеза);
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад са клавиром/II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине/варијације/два става барокне сонате.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

V РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Континуирани рад на развоју музичке фантазије.

- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).

- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

- Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

ВЕЖБЕ - Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до три октаве; Косман трилер вежбе; Терце, сексте у обиму две октаве; Штаркер: Вежбе за леву руку; Шевчик: 40 варијација за десну руку.

ЛИТЕРАТУРА - Симић: V свеска; Ф. Антал: V свеска; И. Мардеровски: Избор етида; Доцауер: 113 етида; Мерк: Хрестоматија, етиде; С. Ли: Мелодијске етиде

- Кончертина, концерти: Бревал: Еф-дур или А-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: Де-дур или

А- дур; Вивалди: а-мол.

- Сонате: Вивалди: е-мол или а-мол; Марчело: Еф-дур или е-мол; Ромберг: Бе-дур; Јордан: Варијације а-мол.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица кроз три октаве са трозвуком и потезима;
2. Две етиде различитог типа технике;
3. Један комад уз клавирску пратњу;
4. Два става барокне сонате;
5. Кончертино/Концерт - I, или II и III став/соната/сонатина/варијације.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године

VI РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставак рада на техници свесног меморисања.

- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.

- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.

- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања.

- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

ВЕЖБЕ - Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до три октаве; Косман: трилер вежбе, двогласи; Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26;

-Терце, сексте у обиму три октаве; Штаркер: Вежбе за леву руку; Шевчик: 40 варијација за десну руку; Р. Мац: Основи палчаника

ЛИТЕРАТУРА - Симић: VI свеска; Ф. Антал: VI свеска; И. Мардеровски: Избор етида; Доцауер: 113 етида; Мерк: Хрестоматија, етиде; С. Ли: Мелодијске етиде; Грицмакер: I свеска етида; Франшом: 12 етида

- Бах: Соло свита, бр. 1 Ге-дур

- Кончертина, концерти: Бревал: Де-дур или Ге-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: де-мол; Вивалди: Де-дур; Кленгел: Це-дур, Ге-дур или а-мол; Штамиц: Це-дур; Нелк: Де-дур, - Голтерман: Ге-дур.

- Сонате: Вивалди: Еф-дур или Де-дур; Марчело: Ге-дур; Самартини: Ге-дур

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица – дурска или молска кроз три октаве са трозвучима и потезима;
2. Терце и сексте кроз две октаве;
3. Једна етида;
4. Бах: један став;
5. Један комад уз клавирску пратњу;
6. Два става барокне сонате;
7. Кончертино/Концерт - I, или II и III став/соната/сонатина/варијације.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ГУДАЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА

(виолина, виола, виолончело)

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба да, свакако, поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности

набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе, не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гудачке литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

ГИТАРА

I Разред

Терминологија десне и леве руке

Држање гитаре

Апојандо и Тирандо удар р, i, m, a прстима

Синхронизација десне и леве руке

Лаки комади где може да се примени апојандо и тирандо техника

II Разред

Прва смотра (у првом полугодишту):

1 скала (1 октава). Скалу свирати споро у темпу $M=60$. Прво свирати четвртине па осмине затим триоле и на крају шеснаестине.

1 етида

Друга смотра (у другом полугодишту):

2 лака комада

III Разред

Прва смотра (у првом полугодишту):

1 скала (1 октава). Скалу свирати брже у темпу $M=80$. Прво свирати четвртине па осмине затим триоле и на крају шеснаестине.

1 етида

Друга смотра (у другом полугодишту):

2 комада

IV Разред

1 скала (2 октаве) са каденцом.

1 етида

Друга смотра (у другом полугодишту):

2 комада различитог карактера/периода

V Разред

1 скала (2 октаве) са каденцом. Ако је ученик напредан треба да свира хроматску скалу и интервале, терце.

1 етида

Друга смотра (у другом полугодишту):

2 комада различитог карактера/периода

VI Разред

6 разред нема смотру. Има испит на крају године.

1 скала (3 октаве) са каденцом. Ако је ученик напредан треба да свира хроматску скалу и интервале, терце.

1 етида

1 комад

Циклично дело: први став сонате, сонатине, тема са варијацијама, лагана свита...

Литература: Ј. Јовичић: Школа за гитару 1-4, В. Андре: Збирка композиција, С. Прек: Школа за гитару, Х. Сагрерас: Лекције за гитару, К. Паркенинг: Метод гитаре бр. 1...

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примарни задатак коме професори, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика.

Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз.

Темељ програма чини Школа за гитару Јована Јовичића, чија прва три дела обрађују комплетну проблематику школе за основно музичко образовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном примени најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гитарске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

ХАРФА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави и позитивног односа према музици, инструменту и настави харфе.

- Познавање инструмента, поставка тела и руку.
- Описмењавање и педализација.
- Савладавање ритмике и читања знакова.
- Развијање базичних техника.
- Разумевање музичке фразе у малим формама, динамике, стила, развијање меморије, знање за наставак школовања.
- Развијање психомоторних - менталних и физичких способности у складу са индивидуалним узрастом.
- Коришћење педала при извођењу композиција.
- Препознавање и свирање лигатуре и синкопе.
- Упознавање знакова педализације, динамике и темпа.
- Свирање лествица у шеснаестинама кроз три октаве са подметањем трећег и четвртог прста.
- Свирање четворогласних трозвука и доминантног септакорда, хармонски и разложено кроз три октаве.
- Коришћење клизања палца и четвртог прста, флажолета, етуфе, арпеђа.
- Свирање композиција различитог стила.
- Оспособљавање за свирање на јавним наступима, испиту или такмичењу.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање инструмента, поставка руке и тела за харфом. Техничке вежбе радити пажљиво и прецизно ритмички и тонски.
- Нотно описмењавање и упознавање са основним ритмичким вредностима.
- Упознавање педализације кроз лествице у првом полугодишту, а у другом полугодишту кроз композиције и то са променом једног педала.

ЛЕСТВИЦЕ

- Скале у другом полугодишту и то дурске до два предзнака кроз једну октаву.
- Трозвук у основном положају и обртајима хармонски и разложено.

ЛИТЕРАТУРА

- Рубин, Парфенов, Гроси и Поцоли: Избор из почетних школа за харфу; Поцоли: Етиде; Бокса: Етиде; Хаселман: Мали комади; Бокса: Комади; Хрестоматија I, избор комада; Гранђани: Мали комади; С. Мекдоналд и Л. Вуд: „Харфа за данас“ - збирка; Ј. Кондонасис: „Свирање на харфи“ - збирка; С. Балдерстон: Корак по корак - збирка; С. Кантон: Харполоци; Избор других композиција у складу са способностима детета

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- дурске лествице до два предзнака - кроз једну октаву са трозвуком;
- четири до шест етида;
- три до пет комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри у току школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрама и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Дурске лествице, све кроз 2 октаве, трозвучи и арпеђа.
- У другом полугодишту разложене октаве са удвојеним основним тоном.
- Ритмика - пунктиране вредности, триола и осмински такт.

ЛИТЕРАТУРА

Рубин; Бокса; Хадерман; Поцоли; Хаселман; Гранђани; Хаселман; Гедике: Соната Ге-дур (Хрестоматија); Гречањин; Л. Вуд; С. Мекдоналд; Комади

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске и молске лествице до два предзнака кроз две октаве;
- три до четири етиде;
- четири до шест комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Две композиције, по слободном избору.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на лествицама и арпеђима.
- Рад на развоју технике.
- Савлађивање литературе за харфу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице кроз три октаве са 4 предзнака.

- Трозвуци и доминантни септакорд.
- Прсне вежбе клизања првог и четвртог прста.

ЛИТЕРАТУРА

Гроси и Поцоли; Бокса; Х. Реније; Дусек; Надерман; Хаселман; С. Мекдоналд

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале, трозвуци и четворозвуци кроз три октаве;
- четири до пет етида;
- три до пет комада од којих обавезно један став сонатине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Скала кроз три октаве у шеснаестинама, четворозвук, доминантни септакорд;
2. Једна етида;
3. Први став сонатине;
4. Један комад.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на лествицама и арпеђима, са пребацавањем руку.
- Рад на развоју технике.
- Савлађивање литературе за харфу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све лествице у шеснаестинама кроз октаве, четворозвуци доминантни и умањени септакорд и разложена арпеђа, са пребацавањем руку у обртајима.
- Прсне вежбе клизања првог и четвртог прста у бржем темпу, флажолети етуфе, октаве са отвореном и "затвореном" шаком, вежбе првог и другог прста као претеча почетног трилера.

ЛИТЕРАТУРА

- Поцоли; Надерман; Бокса; Хаселман (Етиде); Крумхолц; Моцарт; Бетовен; Хаселман; Гранђани

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице, арпеђа, прсне вежбе;
- четири до пет етида;
- једна сонатина;
- четири до пет комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица и арпеђа;

2. Једна етида;
3. Једна сонатина;
4. Један комад.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на лествицама и арпеђима, са подметањем прста.
- Рад на развоју технике и на трилерима.
- Савлађивање литературе за харфу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све лествице, трозвуци, четворозвуци, септакорди. Разложени септакорди са подметањем четвртог прста у свим обртајима.
- Прсне вежбе трилера.

ЛИТЕРАТУРА

- Бокса: Етиде
- Надерман: Етиде
- Ердели: 20 етида
- Хаселман: Етиде
- Дусек: Сонатине III, IV
- Надерман: 7 ноктурна за харфу
- Гранђани: Ноктурно
- Гранђани: Баркарола
- Посе: Игра таласа
- Надерман: Сонатине

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све лествице;
- три до пет етида;
- две сонатине;
- три до четири комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са арпеђима;
2. Једна етида;
3. Једна сонатина или тема с варијацијама;
4. Један комад.

Програм се изводи напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи рад на лествицама са арпеђима и септакордима.
- Рад на развоју технике и ритма.
- Савлађивање литературе за харфу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све лествице у октави и терци, арпеђа, септакорди (умањени и доминантни).
- Техничке вежбе, прсне са првим, другим и трећим, четвртим прстом.
- Све ритмичке комбинације, трилери 2131, 21, 12.

ЛИТЕРАТУРА

- Бокса: Етиде
- Надерман: Етиде
- Цабел: Етиде
- Дусек: Сонатине
- Надерман: Сонатине
- Салцедо: Музичка кутија
- Глијер: У пољу
- Мусоргски: Суза
- Мекдоналд: Комади

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале, арпеђо, прсне вежбе;
- три до пет етида;
- једна сонатина;
- четири комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица са арпеђима;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једна сонатина;
4. Једна композиција аутора из ХИХ века;
5. Једна композиција савременог аутора.

Програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

- План треба направити по потребама одређеног ученика (нивоу зрелости, старости, физичког развоја и прошлих искуства).
- Избор треба бити поступан.
- Композиције треба да буду кратке, па касније све дуже и захтевније уз модулације.

- Комаде користити из разне литературе са одређеним техничким захтевима, арпеђа, модулације, темпа и разумевање фраза.
- Сонатине или варијације, кратке форме, радити са посебном пажњом на техничке проблеме, ознаке темпа и пулсације.
- Постепено осамосталити ученика.

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

КЛАВИР

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Почетни рад на развоју спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, путем учења и изражајног певања кратких, једноставних, лаких песмица (у оквиру прве октаве), свирања истих песмица по слуху (самостално и у четири руке, уз пратњу наставника) и њиховог транспонована у тоналитете са једним или два предзнака (ово се нарочито односи на ученике који, од почетка, испољавају натпросечне слуховне способности).

Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.

Упознавање са клавијатуром (називи белих и црних дирки и називи октава).

Основно упознавање са механизмом производње звука на клавиру.

Упознавање са функционалним положајем тела за клавиром и основама ефикасне употребе извођачког апарата.

Упражњавање једноставних вежби за телесну релаксацију.

Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*ленто, адагио, анданте, андантино, модерато, аллегретто, аллегро, престо...*).

Упознавање са значењем најчешћих ознака за карактер (*долце, транквило, цантабиле, грациосо, еспрессиво, марцато, сцхерзандо...*).

Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.

Упознавање са различитим врстама простих и сложених тактова ($2/8$, $3/8$, $6/8$, $2/4$, $3/4$, $4/4...$).

Рад на бројању - помоћном средству за постизање метрички тачног и ритмичног свирања.

Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*пианиссимо, пиано, мезофорте, форте, фортиссимо, диминуендо, цресцендо...*).

Упознавање са значењем основних агогичких ознака (*ритардандо, аццелерандо, алларгандо, состенуто, пиу ленто, пиу мосо, а темпо...*).

Упознавање са значењем основних артикулационих ознака (*портато, легато, легиерро, стаццато...*) и графичким начином њиховог исписивања (тачка, црта, мали клинасти знак, лук).

Упознавање са основним полифоним поступцима (имитација, инверзија, канон).

Увежбавање почетне вештине читања нота у виолинском и бас кључу.

Свирање лаких композиција, с наставником, четвороручно, *Прима виста*.

Упознавање са појмом метричке целине (двотакт, тротакт, четворотакт...).

Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

Елементарно упознавање са најједноставнијим музичким облицима (реченица, период, песма).

ЛИТЕРАТУРА

КЛАВИРСКЕ ШКОЛЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ

- Ј.Кршић, М.Петровић, Бајер, Николајев, Гњесина, Артоболевска и сличне.

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Диверноа, Лешхорн, Черни,

- Друге етиде или виртуозне композиције.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Чајковски, Мајкапар, Гречанинов, Шуман

- Друге композиције сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В.Миланковић, М.Тајчевић, З.Христић

- Друге композиције сличне тежине.

ЛЕСТВИЦЕ

Це-дур, Ге-дур, Де-дур, А-дур и Е-дур.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз једну октаву;
- у супротним смеровима, у четвртинама, с почетком у интервалу приме, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз једну октаву.

Артикулација: портато или легато.

Динамика: по слободном избору.

Препоручен минимални темпо: четвртина = 60.

ТРОЗВУЦИ

Це-дур, Ге-дур, Де-дур, А-дур и Е-дур.

Препоручена варијанта: мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, сваки трозвук наизменично (разложено па симултано), паралелно, у размаку октаве, у четвртинама, навише и наниже, континуирано, кроз једну октаву.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: по слободном избору.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60 (трајање разложено свираног акорда је једнако трајању симултано свираног акорда - три четвртине).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- педесет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

Школама се оставља могућност да, у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања (усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Ученику је на смотри током школске године допуштено да свира из нота, али на обавезним јавним наступима и на смотри на крају школске године мора да свира напамет, једнако као на свим осталим јавним наступима, смотрема и годишњим испитима, до краја школовања у основној музичкој школи.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју спољашњег и унутрашњег слуха путем изражајног певања, свирања по слуху и транспонована у тоналитете са једним, два или три предзнака (ово се нарочито односи на ученике натпросечних слуховних способности).

Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче, са тенденцијом постепеног напуштања игре у корист других, узрасту примеренијих активности.

Допуњавање почетног знања о клавијатури основним информацијама о улози и механизму функционисања педала.

Проширивање знања о механизму произвођења клавирског звука основним информацијама о његовим акустичким својствима.

Обогаћивање искуства стеченог у области функционалне употребе извођачког апарата новим увидима у проблематику, кроз процес савлађивања сложенијих извођачких захтева.

Континуирано упражњавање вежби за телесну релаксацију, у сврху даље изградње слободне и ефикасности извођачког апарата.

Наставак упознавања са ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази у композицијама које изучава. Поред ознака на италијанском језику, ученик упознаје и најучесталије ознаке на немачком, француском и руском језику.

Проширивање знања о релативном трајању основних и пунктираних нота (и њима одговарајућих пауза и триола) информацијама о ситнијим нотним вредностима (шеснаестинама, тридесетдвојкама и шездесетчетворкама).

Упознавање са једноставним врстама неправилног такта (5/8, 7/8, 5/4, 7/4...).

Наставак рада на бројању (у случају немогућности постизања тачног и ритмичног свирања без овог помоћног средства).

Допуњавање знања о основним артикулационим ознакама и графичком начину њиховог исписивања.

Упознавање са ознакама за педал и рад на композицијама које захтевају једноставну педализацију.

Утврђивање знања о основним полифоним поступцима кроз процес рада на једноставним полифоним композицијама.

Усавршавање вештине читања нота у виолинском и бас кључу (путем свирања с наставником, четвороручно, *Прима виста*) са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.

Проширење знања о појмовима метричке целине и фразе упознавањем нових карактеристичних примера, кроз извођачку праксу.

Обогаћење знања о музичким облицима новим информацијама о врстама реченице, периода и песме.

Усвајање нових информација о лествичним ступњевима и основним облицима каденце.

ЛИТЕРАТУРА

Клавирске школе за почетнике

- Ј.Кршић, М.Петровић, Бајер, Николајев, Гњесина, Артоболевска и сличне.

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Диверноа, Лешхорн, Лемоан, Черни, Беренс

- Друге етиде или виртуозне композиције.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах: Мале композиције

- Друге полифоне композиције барокних композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шуман, Чајковски, Гречанинов, Гедике, Кабалевски, Барток

- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ

- Сонатине Ванхала, Плејела, Хаслингера, Бетовена и других аутора, доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- В Миланковић, М.Тајчевић, З.Христић, С.Хофман

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели и друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Ха-дур, Еф-дур, де-мол, а-мол и е-мол.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у осминама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- у супротним смеровима, у осминама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве (само дурске лествице из наведене групе).

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина = 100.

ТРОЗВУЦИ

Ха-дур, Еф-дур, де-мол, а-мол и е-мол.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, разложено, у интервалу октаве, паралелно, у осминама, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;
- мали положај, симултано (у акордима), у интервалу октаве, паралелно, у четвртинама, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: осмина = 100.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- пет етида (или виртуозних композиција сличне тежине);
- пет композиција по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Две композиције, по слободном избору.

НАПОМЕНА

Два обавезна јавна наступа и смотра на крају школске године, једнако као у првом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.

Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.

Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима, поетским и метафоричким приказивањима музичког садржаја, буђењем интересовања за креативно изражавање клавирским звуком и радом на прецизном уметничком обликовању изучаваног репертоара.

Обогађивање искуства у употреби педала даљим радом на композицијама једноставних захтева на овом плану.

Објашњење појмова превременог, истовременог и накнадног педала и његове извођачке примене.

Продубљивање знања о акустичким и изражајним својствима клавирског звука, почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење илузије "певања" на клавиру и интензивно усмеравање на ово поље извођачке проблематике.

Даље усавршавање могућности извођачког апарата, засновано на принципима слободе, економичности и ефикасности.

Даље повремено упражњавање вежби за телесну релаксацију.

Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.

СТИЦАЊЕ почетног искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у једноставним полиритмичким комбинацијама (дуоле са триолама и триоле са дуолама), четвороручно или на два клавира, са наставником.

Даље усавршавање вештине свирања полифоније, радом на композицијама сложенијих захтева.

Упознавање са основним врстама украса (кратким предударом - форшлагом, дугим предударом - апођатуром, пралтрилером, мордентом и шлајфером) и разумевање и усвајање начина њиховог извођења.

Даље усавршавање вештине читања *Прима виста*.

Профилирање знања о музичким облицима (малој и великој реченици, малом и великом периоду и малој и великој троделној песми).

Даље усвајање информација о главним лествичним ступњевима и њиховим заменицима, њиховим међусобним односима, и вежбање у препознавању аутентичног и плагалног облика каденце.

Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања, са објашњењем предности принципа "Мало, пажљиво и често" и принципа нераздвојивости слуховне од механичке компоненте.

Почетна активност на формирању навике редовног слушања уметнички вредне музике праћена информацијама о основним карактеристикама најважнијих стилских епоха.

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Диверноа, Лемоан, Черни, Бертини
- Друге етиде или композиције сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах и друге полифоне композиције барокних композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шуман, Чајковски, Лутославски, Казела, Гречанинов, Гедике, Кабалевски, Мајкапар, Барток
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Сонатине и варијације Дијабелија, Кулауа, Дусика, Хајдна, Бетовена и других композитора, доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- С.Рајичић, З.Христић, М.Тајчевић
- Друге композиције домаћих аутора, сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели, Стравински
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Бе-дур, Ес-дур, Ас-дур, це-мол, ге-мол и хроматска лествица.

Препоручене варијанте:

- паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве (хроматска лествица на исти начин);

- паралелно, у осминским триолама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз три октаве (само дурске и молске лествице из наведене групе);

- у супротним смеровима, у шеснаестинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина и осминска триола = 80.

ТРОЗВУЦИ

Бе-дур, Ес-дур, Ас-дур, це-мол и ге-мол.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- мали положај, симултано (у акордима), паралелно, у осминама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручен минимални темпо: осмина = 80.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа);

- четири композиције, по слободном избору;

- три полифоне композиције;

- једна цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Један став из сонатине;
5. Једна композиција, по слободном избору.

НАПОМЕНА

Смотра (на крају првог полугодишта) и обавезни јавни наступи, једнако као у првом и другом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Оцена са овог испита треба да буде одраз пажљиве, свеобухватне процене даље перспективе учениковог школовања.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду, с нарочитом пажњом усмереном на препознавање вертикално-хоризонталних (хармонско-мелодијских) односа у оквиру задатих примера за вежбање. Развој свести о основним релацијама унутар тоналитета и релацијама тоналитета унутар квинтног круга и успостављање, у вези са овом проблематиком, чврсте везе са садржајима текуће наставе солфеђа.

СТИЦАЊЕ почетног искуства у свирању по слуху кратких, једноставних, дијатонских мелодија (хармонизованих плагалним и аутентичним каденцирајућим обрtima) и развој елементарне вештине импровизовања у оквирма оваквих тешкоћа.

Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела, у циљу постепеног развијања способности слуховне контемплације (размишљања у тонским представама).

Наставак рада на развијању музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике.

Даље обогаћивање искуства у употреби педала, радом на композицијама сложенијих захтева на овом плану и почетак рада на стварању навике целисходног употребљавања левог педала - у сврху промене боје (тембра), а не утишавања звука.

Продубљивање осетљивости на лепоту клавирског звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине "певања" на клавиру - нарочито пажљивим, темељним изучавањем композиција полифоне структуре и композиција с романтичарском кантиленом.

Проширивање знања из области орнаментације упознавањем са групетом и трилером, њиховом варијантима и основним правилима њиховог извођења у оквирима барокног, класичног и романтичног стила.

Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева (нарочито оних које третирају проблем трилера и активности "горњих" прстију) и инсистирањем на савлађивању њиховог "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина извођења - креирањем и увежбавањем ритмичких и фактуралних варијаната појединих тешких одломака и постепеним подизањем темпа извођења (према индивидуалним могућностима ученика) ка граници солидног виртуозитета.

Навикавање на економичну и сврсисходну употребу метронома у процесу вежбања (повремену, искључиво у сврху краткотрајне контроле темпа или односа темпа у оквиру композиције) с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.

Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.

Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем лествица у сложенијим полиритмичким комбинацијама (триоле са кuartолама и кuartоле са триолама), четвороручно или на два клавира, са наставником.

Стално усавршавање вештине читања *Прима виста*, вежбањем примера са сложенијим тешкоћама на овом плану (самосталним или у сарадњи са наставником - четвороручно или на два клавира).

Проширивање знања о музичким облицима основним информацијама о варијацијама, ронду и сонати.

Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем мотивишућих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање (за концертно извођење) кратких, једноставних композиција, без велике помоћи наставника.

Укоренивање навике редовног слушања уметнички вредне музике повременим заједничким преслушавањем тонских снимака једноставних, популарних композиција које припадају различитим жанровима, разговарањем о њиховом садржају и уметничкој вредности и коментарисањем извођачких квалитета њихових интерпретатора.

СТИЦАЊЕ почетног такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима једноставних програмских захтева, у сврху постепене изградње индивидуалног става према феномену музичког такмичења и раног прихватања високих захтева актуелних такмичарских извођачких стандарда (односи се претежно на напредне, извођачки мотивисане и подијумски оријентисане ученике).

ЛИТЕРАТУРА

ЕТИДЕ И ВИРТУОЗНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Беренс, Черни, Хелер
- Друге етиде сличне тежине.

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

- Бах, Глинка, Мјасковски,
- Друге полифоне композиције барокних, романтичних или савремених композитора доступне извођачком узрасту ученика.

КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ

- Шопен, Шуман, Григ, Кабалевски, Гречанинов, Барток, Шостакович, Казела
- Друге композиције сличне тежине.

СОНАТИНЕ И ВАРИЈАЦИЈЕ

- Моцарт, Бетовен, Шуман, Кабалевски, Николајев, Мајкапар
- Друге сонатине, сонате или варијације сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ДОМАЋИХ АУТОРА

- С.Рајичић, М.Тајчевић, Ј.Бандур
- Друге композиције домаћих аутора сличне тежине.

КОМПОЗИЦИЈЕ ПИСАНЕ ЗА ЧЕТВОРУЧНО ИЗВОЂЕЊЕ

- Дијабели, Вебер, Бертини, Шуберт, Шуман: Оп. 85
- Друге композиције сличне тежине писане за четвороручно извођење.

ЛЕСТВИЦЕ

Дес-дур, Гес-дур, еф-мол и ха-мол.

Препоручене варијанте:

- дурске лествице, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;
- у супротним смеровима, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве;

- молске и хроматске лествице паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, континуирано, навише и наниже, кроз четири октаве.

Артикулација: легато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60 (код извођења у супротним смеровима: четвртина = 40).

ТРОЗВУЦИ

Дес-дур, Гес-дур, еф-мол и ха-мол.

Препоручене варијанте:

- велики положај (мали положај са удвојеним основним тоном - такозвано "велико разлагање"), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорда, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве;

- велики положај, симултано, у акордима паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60.

НАПОМЕНА

Уколико ученику, због његовог узраста, још увек није удобно да "узима" акорде у овом положају, може да их свира без удвојеног основног тона - као у претходним разредима.

ЧЕТВОРОЗВУЦИ

Доминантни и умањени септакорди за дурске и молске тоналитете Це, Ге, Де, Еф, Бе и Ес.

Препоручене варијанте:

- мали положај (такозвано "мало разлагање"), септакорд, квинтсектакорд, терцквартакорд и секундакорд, разложено, паралелно, у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве;

- мали положај, симултано (у акордима), паралелно, у четвртинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве.

Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато.

Динамика: пиано или форте.

Препоручени минимални темпо: четвртина = 60.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири етиде (или виртуозне композиције);
- четири композиције, по слободном избору;
- три полифоне композиције;
- једна соната или став из сонате и циклус варијација.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- једна лествица и једна виртуозна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна полифона композиција;
2. Једна етида (или виртуозна композиција);
3. Један став сонатине;
4. Једна композиција по слободном избору.

V РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Даља настојања на савладавању и усавршавању техничких елемената (техника скокова), припреме за свирање октава, тремоло и слично.

Све ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину.

Решавање проблема полиритмије.

Детаљније продубљивање полифоније и њених елемената - глас, тема, имитација, одговор, инверзија, инвенција и друго.

Упућивање ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сам сагледа тешкоће и нађе средства да их реши.

Читање с листа.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

- Дурске и молске лествице у размаку октаве, у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. У размаку терце, сексте и дециме, паралелно, кроз две октаве, у соминама.

- Хроматске лествице у паралелном кретању кроз четири октаве, у шеснаестинама.

- Велико разлагање трозвука кроз четири октаве, у шеснаестинама, паралелно. Трозвук четворогласно, разложено и истовремено.

- Доминантни и умањени септакорд, петогласно, кроз четири октаве.

ЕТИДЕ

Черни, Крамер-Билов, Кршић-Ранковић, Беренс, Ленхорн

Друге етиде одговарајуће тежине

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

Ј.С.Бах, Хендл, Јасковки

Друге композиције одговарајуће тежине

СОНАТЕ

Хајдн, Кршић-Шишмановић, Редакција Раух, Моцарт, Бетовен

Друге сонате

КОМПОЗИЦИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ АУТОРА

С. Рајичић, Славенски, С.Мокрањац, Кромбхолц, Кршић-Шишмановић, Логар

Друга дела одговарајуће тежине

КОМПОЗИЦИЈЕ РАЗНИХ АУТОРА

Менделсон, Григ, Шуберт, Прокофјев, Дебиси, Дусик, Мартину, Душкин,

Грациои, Чимароза, Кабалеvски, Лутославски, Б.Барток, Пинтарић-Станковић,

Лотка-Калински

КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО СВИРАЊЕ

Рајнеке, Моцарт, Шуберт, Мошковски, Јенсен, Дворжак

Равел, Ферстер, Ј.Кр.Бах, Ј.К.Бах, Шуман

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- а) лествице по програму,
- б) десет етида,
- в) четири полифоне композиције,
- г) сонате - једна цела и два става из различитих соната,
- д) једна композиција југословенског аутора,
- ђ) две композиције разних аутора,
- е) једна композиција за четвороручно свирање.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

- 1. Лествице по програму;
- 2. Једна етида;
- 3. Ј. С. Бах: Једна двогласна инвенција;
- 4. Једна цела соната;
- 5. Једна композиција по слободном избору.

Испитни програм се изводи напамет.

VI РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Даљи рад на изградњи технике у смислу хитрине прстију; постизање брзине у свирању, издржљивост и тако даље.

Третирање техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине.

Свирање кантилене, удвојених октава.

Упознавање са врстама меморије - аудитивна, визуелна, меморија прстију ради сигурнијег учења напамет.

Постизање ритмичке стабилности у вези с техничком сигурношћу.

Упознавање ученика са основним појмовима о стиливима, у вези с композицијама које свира - динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације.

Читање с листа, импровизација пратње, свирање каденце.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

- Дурске и молске лествице у размаку октаве, у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз 4 октаве; у размаку терце, сексте и дециме кроз 4 октаве у шеснаестинама, паралелно.

- Хроматске лествице у размаку октаве, паралелно и супротно.

- Удвојене октаве кроз две октаве, у осминама, паралелно.

- Велико разлагање трозвука у паралелном и супротном кретању кроз 4 октаве.

- Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз 4 октаве паралелно.

ЕТИДЕ

Черни, Крамер-Билов, Кршић-Ранковић, Бил, Ленхорн, Мошковски, Рутхард

Друге етиде одговарајуће тежине

ПОЛИФОНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

Ј.С.Бах, Хендл

СОНАТЕ

Рекација Раух, Моцарт

Друге варијације одговарајуће тежине

КОМПОЗИЦИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ АУТОРА

Тајчевић, М.Логар, Д.Деспић, Ј.Славенски, Зоран Јовановић

КОМПОЗИЦИЈЕ РАЗНИХ АУТОРА

Шулек, Пинтарић-Станчић, Кунц, Шкерјанц, Дакен, Рамо, Менделсон, Шуман,

Григ, Шуберт, Турина, Северак, Черепњин, Гречанинов, Глинка, Ибер, Казела,

Галупи, Чимароза, Ј.Кр.Бах, Реге, Хачатуријан, Чајковски, Бородин, Дворжак

Збирке у редакцији Ружице Ранковић, Вере Богдановић, Миланке Мишовић

КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ЧЕТВОРОРУЧНО СВИРАЊЕ

Шуберт, Шуман, Стравински, Моцарт, Бетовен, Равел, Респиги, Казела, Сметана

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- а) лествице по програму,
- б) осам етида,
- в) три полифоне композиције,
- г) једна цела соната и један став сонате,
- д) једна композиција југословенског аутора,
- ђ) две композиције већег или три композиције мањег обима, југословенских аутора.
- е) једна композиција за четири руке.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица по програму;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Бах - једна композиција;
4. Једна цела соната;
5. Једна композиција по слободном избору.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба, свакако, да поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије.

Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у

стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала.

Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним.

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, педализацији, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности).

Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети већу пажњу овој проблематици, проналажењем и практичном примени најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода.

Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим.

Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција.

Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област клавирске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем својег културног и духовног хоризонта.

ХАРМОНИКА

(шестогодишње школовање подељено у 2 циклуса)

I циклус (I, II и III разред)

II циклус (IV, V и VI разред)

ЦИЉ:

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ:

- Упознавање са инструментом и деловима инструмента.
- Овладавање поставком инструмента.
- Овладавање техником интерпретације и основним врстама артикулације.
- Оспособљавање за самосталност у раду.
- Стицање основних елемената музичке писмености.
- Развијање осећаја за фразу, музички облик, карактер и стил композиције.
- Развијање музичког укуса.
- Извођење дурских и молских лествица, трозвука и четворозвука са одговарајућим захтевима.
- Упознавање метрике и ритма.
- Упознавање и анализа различитости интерпретације.
- Развијање интересовања за нове задатке и садржаје у области интерпретације на хармоници.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- Делови инструмента (мех, десна и лева полукорпус), десна и лева клавијатура.
- Правилно држање инструмента, поставка руку на обе клавијатуре.
- Вођење и промена меха.
- Виолински и бас кључ, нотно писмо, нотне вредности (цела нота, половина, четвртина, осмине, триоле и одговарајуће паузе), врсте такта (4/4, 3/4, 2/4, 3/8, 6/8) и појам лествице.
- Обликовање тона и фразе, артикулација (легато, стакато, тенуто).
- Основне динамичке ознаке (*p*, *mf*, *f*), акценти.
- Темпо: *Анданте*, *Модерато*, *Аллегро*.
- Регистри (промена боје и висине тона, начин употребе регистара).

ЛЕСТВИЦЕ:

- Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Ф-дур лествице (паралелно у четвртинама, трозвук - мало разлагање и симултано).

ЛИТЕРАТУРА:

- V. V. Терзић: Школа за хармонику, I св.
- З. Ракић: Хармоника за 1. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- А. Факин: Школа за хармонику, I св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, I св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, I св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- Це-дур, Ге-дур лествице (паралелно у четвртинама, трозвук - мало разлагање и симултано)
- тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима);
- осам комада-песмица.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору.

II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- У циљу даљег савладавања основних музичких елемената ученик треба да упозна мотив и реченицу уз јасније диференцирање мелодије од пратње.
- Упознавање основних елемената динамичког нијансирања у практичном раду кроз употребу ознака: пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо.
- Даље усавршавање уједначеног рада прстију десне и леве руке кроз техничке вежбе, свирање хармонских интервала (терце, сексте). Легато помоћу заједничког тона.
- Техничко напредовање леве руке (основни, акаордски и баритон бас). Упознавање акордског мол-баса и "укрштање" основних и акордских басова. Свирање интервала на левој клавијатури.
- Једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре (увод у полифонију) уз адекватно динамичко нијансирање.
- Акцентирање тона мехом.
- Нотне вредности: шеснаестина, пунктирана осмина, триола.
- Обрада нових врста такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2.
- Нове ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто (или одговарајуће ознаке за лагани темпо), ачелерандо, пиу мосо, мено мосо.
- Употреба свих регистара који стоје на располагању ученику и упознавање са њиховом поделом, уз њихове промене на половини и четвртини паузе.

ЛЕСТВИЦЕ:

- Це, Ге, Де, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом: дурске паралелно у четвртинама и осминама; трозвук мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано.

ЛИТЕРАТУРА:

- V. V. Терзић: Школа за хармонику, II св.
- З. Ракић: Хармоника за 2. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- А. Факин: Школа за хармонику, II св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, I св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, I св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- лествице и трозвуци по програму;
- петнаест техничких вежби - етида;
- шест композиција различитих епоха и садржаја.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозног карактера);
3. Једна полифона композиција;
4. Једна композиција по слободном избору.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- Детаљнија анализа музичког облика треба да послужи и као средство за лакше тумачење нотног текста, за развијање музичке меморије и диференцирање рада десне и леве руке.
- Примена савладаних врста артикулације кроз одговарајући стил и карактер композиција.
- Рад на развоју техничке спретности ученика.
- Обрада хармонских интервала (подметање и пребацивање прстију).
- Рад на репетицији тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда.
- Увод у технику "кратког" меха.
- Обрада украса: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер.
- Примена триоле у комбинацијама са осминама и обрада синкопе.
- Упознавање нових агогичких ознака и примена ширег динамичког нијансирања.
- Примена регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонована).

ЛЕСТВИЦЕ:

- Свирање дурских и молских лествица до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснаестинама, трозвук - мало разлагање и симултано.

ЛИТЕРАТУРА:

- V. V. Терзић: Школа за хармонику, III св.
- З. Ракић: Хармоника за 3. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска
- А. Факин: Школа за хармонику, II св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, II св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, II св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- лествице по програму;
- десет техничких вежби - етида;
- пет композиција различитих епоха и садржаја.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица (четвртина = 66);
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна композиција по слободном избору.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- Рад на анализи облика (дводелна и троделна песма, мали прелудијум и друго) са елементима полифоније, кроз детаљнију обраду технике интерпретације интервала на обе клавијатуре.
- Упознавање и свирање једноставнијих композиција цикличног облика (сонатина, свита и слично).
- Детаљније упознавање ученика са орнаментима и технику интерпретације - двоструки предудар, групето и трилер.
- У даљем техничком напредовању ученика треба постићи бржи темпо код свих облика артикулације, као и у тремолу уз употребу краћих нотних вредности.
- Интервале и акорде треба изводити различитим прсторедом.
- Употреба октава - разложено и симултано.

- Упознавање свих основних, акордских и баритон басова (уколико има могућности).
- Скокови на обе клавијатуре уз сложеније елементе оријентације.
- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонувања).

ЛЕСТВИЦЕ:

- Свирање дурских и молских лествица до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске лествице кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама.
- Дурски и молски трозвуци четворогласно у малом разлагању и симултано.
- Свирање октава симултано и разложено.

ЛИТЕРАТУРА:

- V. V. Терзић: Избор етида и композиција, I св.
- З. Ракић: Хармоника за 4. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавњев: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска.
- А. Факин: Школа за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, II св.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, II св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- лествице по програму;
- осам техничких вежби - етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- две композиције, по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица (четвртина = 76);
 2. Једна етида;
 3. Једна полифона композиција;
 4. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера.
- Испитни програм се изводи напамет.

V разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- Детаљније упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитација, одговор итд.) и техничких средстава којима се она остварује, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на анализи облика: тема са варијацијама, свита, сонатни облик, сонатина.
- Упознавање и детаљнија примена већег броја ознака за динамику и темпо.
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (тремоло, тремоландо, рикошет мехом).
- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонованја).
- Упућивање ученика на самостално решавање лакших проблема у примени прсторедра, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођењу меха и примени регистра.
- Читање с листа одговарајућих вежби, етида и комада.

ЛЕСТВИЦЕ:

- Дурске и молске лествице до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању, трозвучи у великом разлагању и симултано.
- Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.

ЛИТЕРАТУРА:

- В. В. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.
- З. Ракић: Хармоника за 5. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавњев: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.
- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.
- А. Факин: Марљиви хармоникаш.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- лествице по програму;
- осам етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица (четвртина = 84);
2. Једна етида;

- 3. Једна полифона композиција;
 - 4. Једна циклична композиција.
- Испитни програм се изводи напамет.

VI разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- Стицање основних појмова о стиливима преко литературе која се обрађује.
- Обрада сложенијих двогласних и једноставнијих трогласних полифоних композиција, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на даљем усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине.
- Постизање ритмичке стабилности у вези са техничком сигурношћу у одређеном темпу.
- Укључивање регистра на краћим нотним вредностима без претходне припреме и сложенија примена регистра у циљу бољег музичког изражавања. Транспоноване регистрима.
- Проверавање стеченог знања и самосталности ученика у раду. Примена разних начина извођења појединих врста артикулације, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиције.
- Читање с листа етида и комада евентуално, импровизација пратње.

ЛЕСТВИЦЕ:

- Дурске и молске лествице до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању.
- Дурски и молски трозвуци (мало, велико разлагање и симултано), доминантни и умањени септакорди у малом великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању.
- Свирање октава симултано и разложено.
- Хроматска лествица у паралелном кретању.

ЛИТЕРАТУРА:

- V. V. Терзић: Избор етида и композиција, II и III св.
- З. Ракић: Хармоника за 6. разред основне музичке школе (уџбеник).
- З. Ракић: Хрестоматија за хармонику.
- З. Ракић: Композиције за хармонику.
- З. Вукосавњев: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска.
- З. Ракић: Хармоника - албум за младе.
- А. Факин: Марљиви хармоникаш.
- М. Барачков: Избор композиција за хармонику, III св.
- Л. Међери: Избор композиција за хармонику, III св.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- лествице по програму;
- шест етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција.

ЈАВНИ НАСТУПИ:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају првог полугодишта)

- етида и композиција по слободном избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица;
 2. Једна етида;
 3. Једна полифона композиција;
 4. Једна циклична композиција;
 5. Једна композиција виртуозног карактера.
- Испитни програм се изводи напамет.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

ФЛАУТА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја инструмената, техничких могућности и примене.
- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области музике и литературе.
- Развијање жеље за слушањем музике, као и потребе за сталним праћењем музичких токова, како у нашој земљи тако и у свету.
- Развој креативности и индивидуалности.
- Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
- Стварање потребе код ученика да кроз свирање искажу свој свет, способности и знање кроз разне видове јавних наступа.
- Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.
- Изградња навике посећивања концерата класичне музике.
- Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике.

- Развијање потребе слушања музике.
- Упознавање са вишеструком применом инструмената у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
- Овладавање правилном техником дисања.
- Контрола тона и владање елементима тона.
- Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама.
- Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
- Развој способности да се примени стечено знање на новом музичком материјалу.
- Оспособљеност за самостални рад (вежбање).
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности код ученика.
- Развијање позитивног односа према школи и подстицање учениковог интересовања за учење и континуирано образовање.
- Поштовање индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања.
- Постављање оптималне и стабилне основе за успешан и нелимитиран развој потенцијалног репродуктивног уметника.
- Поставка правилног става и положаја тела.
- Овладавање базичним елементима оптималне координације интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања.

I циклус (I, II и III разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Упућивање ученика у основе свирања на флаути и то:

- правилном поставком инструмента;
- вежбањем технике дисања и емитовања тона;

- овладавањем прсторедом и тоновима из прве и дела друге октаве преко одговарајућих вежби, као и краћих композиција уз клавирску пратњу одговарајућег садржаја и тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника;

- избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу из збирке Хрестоматија I.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица, напамет;

2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);

3. Једна композиција, по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стални рад на контроли исправно постављеног дисања.

- Рад на квалитету тона, проширивању тонског обима и чистој интонацији.

- Рад на артикулацијама.

- Остваривање техничког напредовања ученика.

- Савлађивање дела из литературе.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту ученика.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица, напамет;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа);
3. Једна композиција по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНА

Два обавезна јавна наступа и смотра на крају школске године, једнако као у првом разреду, не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стабилизација тона друге октаве и поставка дела треће октаве.
- Започети са континуираним радом на тонским и техничким вежбама.
- Упознати ученика са одговарајућом припремом за јавни наступ, као и са низом композиција за извођење уз пратњу клавира одговарајућег садржаја и тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (IV, V и VI разред)

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Владати целокупним регистром инструмента.

- Основно динамичко нијансирање.

- Вибрато.

- Рад на квалитету тона, и чистој интонацији.

- Рад на артикулацијама.

- Остваривање техничког напредовања ученика.

- Савлађивање дела из литературе.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвучима у осминама и шеснаестинама, напамет;

2. Две етиде различитог карактера;

3. Једно дело уз пратњу клавира, напамет.

V разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на квалитету тона и чистој интонацији.

- Рад на артикулацијама.

- Остваривање техничког напредовања ученика.

- Савлађивање дела из литературе.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело уз клавирску пратњу, напамет.

VI разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученика са начином свирања двоструког и троструког језика.
- Обновити све научене тоналитете са новим техничким захтевима.
- Обрадити етиде у свим тоналитетима, које по својим захтевима омогућавају даљи развој тонских и техничких могућности ученика.
- Наставити рад на тонским и техничким вежбама.

ОБАВЕЗАН МИНИМУМ ПРОГРАМА

Техничке вежбе, етиде, комади и сонате сличног садржаја и тежине.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, доминантним и умањенима септакордима у шеснаестинама, хроматика, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Једно дело за извођење уз пратњу клавира, напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У настави флауте посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона и његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију. Од самог почетка применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Посебну пажњу обратити на тонске вежбе у дужим нотним вредностима преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима флауте подједнако звучно и

квалитетно. Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све тоналитете како дурске тако и молске.

У раду на етидама, без обзира на годину учења, увек и до краја инсистирати на потпуном овладавању сваким техничким и тонским захтевом који је садржан у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и евентуалне предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика преко етида разноврсног садржаја и захтева развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање.

У раду са комадима уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити ученику развијање његове способности да у потпуности изрази своју музикалност.

Неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања.

ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД (ЗА СВЕ ОДСЕКЕ И ИНСТРУМЕНТЕ У ШЕСТОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ)

(2 часа недељно, 70 годишње)

Припремним разредом су обухваћена деца млађег узраста. Група предшколског узраста има до 15 ученика.

ЦИЉЕВИ

- Развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште. Музичко описмењавање и слушање музике.
- Усвајање великог броја песама са текстом.
- Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике.
- Развијање смисла за импровизацију и способност активног слушања музичког садржаја.

ЗАДАЦИ

- Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку.
- Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања.
- Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије.
- Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме).

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Дечје песме примереног садржаја и карактера са текстом - по слуху.

- Народне песме.

- Песме модели за тонове у Це-дуру.

- Транспонованье мотива - "померање".

Слушање музике:

- Дечје песме и инструментална литература.

- Кретање уз слушање музике, корачање, тапшање, а уз свирање музике стицање навике за променом темпа.

- Рад на импровизацији.

РИТАМ

- Четвртина и осмина.

- Тактирање и бројање на два, три и четири.

- Нотне вредности од целе до осмине ноте и паузе.

- Препознавање дводела, тродела и четвородела.

На крају школске године ученици полажу пријемни испит за И циклус, односно за упис у И разред шестогодишњег и четворогодишњег основног музичког образовања, који обухвата следеће елементе:

ритам;

музичку меморију;

слух;

хармонски слух.

ПРЕДЛОГ ЛИТЕРАТУРЕ:

- Зорислава М. Васиљевић: Музички буквар, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- Остала литература.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примери се обрађују по слуху, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Кроз развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште, уз музичко описмењавање и слушање музике, припремни разред упућује децу млађег узраста ка основном музичком образовању и васпитању. Развијајући слух, гласовни опсег и музичку меморију, деца обогаћују сопствени музички фонд дечјих песама различитог карактера и садржаја, као и народне песме.

Боравак овакве деце у музичкој школи у току припремног разреда, пружа им прилику и за боље упознавање са музичким инструментима, како би били у могућности да, када дође време за то, одаберу управо онај инструмент који им се допада и који им највише одговара.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(СОЛФЕЂО; ТЕОРИЈА МУЗИКЕ)

ЦИЉ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

- Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства
- развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима
- очување и преношење властитог културног наслеђа

ЗАДАЦИ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

- интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности– спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећај за ритам, развијање музичке меморије и музичке фантазије
- постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације)
- основно музичко описмењавање (постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповних, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких, артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног певања Прима виста) оспособљавање за самостално учење и вежбање

СМОТРЕ И ИСПИТИ

- Смотре се у основној музичкој школи, у оквиру теоријског одсека, организују у току или на крају школске године (у разредима у којима не постоје испити) из солфеђа и теорије музике у циљу провере знања ученика.

- Испити у основној музичкој школи јесу: пријемни, годишњи (солфеђо и теорија музике), разредни и поправни (солфеђо, теорија музике, хор или оркестар).
- Програм и садржај годишњих смотри и испита, утврђен у складу са Законом о образовању, прецизно се дефинише почетком школске године планом и програмом теоријског одсека.

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ:

раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит
I	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба: C – dur, 2/4 (тонишни трозвук навише и наниже и поступно кретање) • парлато по Данделоу, виолински кључ, 2/4 (најједноставније ритмичке комбинације) • равномерно читање 	<p>СМОТРА - јун</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у једном од пређених тоналитета – C, G, F - dur • парлато вежба у бас кључу • опажање тонова и мелодијских мотива у тоналитету испитне вежбе
II	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба: a – moll, 2/4, ¾ • парлато – дводелна подела у бас кључу • опажање тетрахорада у a – mollu, као и дурског и молског квинтакорда <p>мај</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у a, e и d – mollu • парлато са четвороделном поделом у бас кључу • <u>теорија музике:</u> • секунде, терце и квинте навише • дурски и молски квинтакорд навише грађење тетрахорада • опажање ових интервала терце и квинте, дурског и молског квинтакорда 	<p>НЕМА ГОДИШЊЕГ ИСПИТА</p>
III	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у тоналитетима: D, h – moll, 3/4 • парлато у бас кључу са синкопом и триолом на јединици бројања 	<p>јун</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у тоналитетима: B, g – moll, такт 3/4 • парлато у бас кључу са у такту 6/8 • опажање и интонирање <u>дурског</u> и <u>молског</u> квинтакорда и <u>интервала до квинте</u>
раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит
IV	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба: Es – dur / c – moll • парлато у бас кључу: парна подела са малом триолом у такту 2/8, 3/8, 	<p>НЕМА ГОДИШЊЕГ ИСПИТА</p>

		<p>2/2, 3/2</p> <ul style="list-style-type: none"> опажање интервала до сексте, као и свих врста квинтакорада <p><u>мај – солфеђо</u></p> <ul style="list-style-type: none"> мелодијски диктат: d – moll, такт $\frac{3}{4}$ мелодијска вежба: As / f, E / cis – moll, такт 3/4 парлато у бас кључу, такт 6/8 (основне фигуре и дводелна подела) <p><u>теорија музике – усмена провера</u></p> <ul style="list-style-type: none"> интервали (грађење) навише и наниже трозвучи са обртајима навише и наниже лествице навише и наниже основне ознаке за темпо 	
V	солфеђо	<p><u>децембар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> мелодијска вежба H – dur, такт $\frac{3}{4}$, 2/4, 2/8 парлато у бас кључу, такт 6/8 (сложенија подела са луковима и паузама) теорија музике - усмено <p><u>мај</u></p> <p><u>I део смотре:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> диктат g – moll, 6/8 <p><u>II део смотре:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> мелодијска вежба: Des/b парлато вежба у бас кључу, такт 6/8 са сичилијаном и тираном и простом поделом тродела опажање D₇ и УМ₇ и штимови 	НЕМА ГОДИШЊЕГ ИСПИТА
раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит

VI	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у тоналитетима до 5 предзнака, такт 3/4 • парлато вежба у бас кључу, четвороделна подела (све фигуре, лукови, паузе) 	<p>мај</p> <ul style="list-style-type: none"> • писмени мелодијски диктат: с - moll • мелодијска вежба у молском тоналитету до 4 предзнака • парлато у бас кључу, такт 6/8 • опажање штимова, трозвука и интервала
VI	теорија музике	<p>НЕМА ГОДИШЊЕ СМОТРЕ</p>	<p>мај</p> <ul style="list-style-type: none"> • записивање и шифровање нота у тонском систему • изградња тетрахорада према задатој лествици и препознавање многостраности тетрахорада • изградња интервала и акорада навише и наниже • писање предзнака за задати тоналитет • изградња лествица навише и наниже • записивање D₇ са обртајима и УМ₇ у основном облику • многостраност акорада • записивање ознака за темпо и артикулацију

СОЛФЕЂО

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег

и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од ИИ разреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од В до И ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА

Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање научног градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Теорија музике је посебан предмет у завршном разреду шестогодишње школе. Од првог до петог разреда шестогодишње школе теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у интонирању, опажању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака - преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа, по диктату наставника, дакле, овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу (обележавање нотних трајања и пауза, врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. У почетним разредима ће то бити једноставна објашњења, а потом ће се усложњавати зависно од развоја схватања ученика и методске јединице. Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетракорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго, требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетракорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетракорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица.

Већ у И разреду се може поставити принцип изградње дурских лествица: на познати горњи (доминантни) тетракорд Це-дура додавањем навише тетракорда са полустепеном на крају низа, добија се Ге-дур лествица (квинтни круг навише), и супротан смер - од тоничног тетракорда Це-дура спуштањем још једног тетракорда са истим распоредом целих степена и полустепена добијамо Еф-дур (квинтни круг наниже). Хроматске промене основних тонова догађају се у смеру кретања - код лествица са повисилицама у горњем тетракорду (вођица), а код лествица са снизивицама у доњем тетракорду (субдоминанта).

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-СД-Д) у почетном разреду обрађивати каденцу хармонског мола. Обрада свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетракорд абecedним изговором. Изговарањем свих тонова доминантних тетракорда молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове треба обрадити у ИИИ разреду као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизивица (претпоследња снизивица - име тоналитета). У каснијим разредима упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзнацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетракорда, проналажење једног тетракорда у више лествица, и друго.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

КОНТРАБАС

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености.
- Овладавање основном техником свирања инструмента.
- Оспособљавање за самостално бављење инструментом.
- Развијање извођачке и стваралачке способности.
- Стицање позитивног односа према музици.
- Активно учествовање у музичком животу своје средине као музичар аматер.
- Пасивно учествовање у музичком животу своје средине као део музички образоване публике.
- Уочавање и препознавање ознака и термина битних за читање и извођење дела.
- Правилно држање инструмента.
- Правилно држање и употреба гудала.
- Коришћење основних потеза гудалом.
- Правилно постављена лева рука и коришћење одређене позиције.
- Извођење техничке вежбе за десну руку (расподела, притисак и брзина кретања гудала).
- Извођење техничке и интонативне вежбе за леву руку.

- Извођење ритмичке вежбе.
- Извођење композиција различитог карактера.
- Активно учествовање на интерним и јавним часовима.
- Примењивање креативност у интерпретацији у складу са сопственим музичким, емоционалним и интелектуалним способностима.
- Препознавање различитости и поређење сопственог свирања са интерпретацијом других.
- Свирање ритмички и интонативно тачно.
- Свирање квалитетним тоном.
- Упознавање основних делова инструмента.
- Упознавање основних правила о заштити и одржавању инструмента.
- Поставка десне руке и вежбе хоризонталних и вертикалних физичких покрета (надлактице, подлактице, шаке из зглоба и прстију).
- Упознавање нотног писма, ознака и музичких термина.
- Вежбе вођења гудала на празним жицама (са различитом расподелом, различитом брзином кретања и разноврстним штрихом).
- Ритмичке вежбе на празним жицама (гудалом и пицикато).
- Вежбе вођења гудала са жице на жицу као и прескакање једне жице.
- Вежбе вођења гудала на празним жицама са употребом динамике и променом притиска.
- Вежбе вођења гудала на празним жицама са померањем звучне тачке и добијањем тона различите резонанце и боје.
- Увежбавање основних потеза гудалом (деташе, портато, легато, мартеле, стакато).
- Поставка леве руке и интонативне вежбе у првој позицији.
- Вежбе за развијање мускулатуре.
- Техничке вежбе за корелацију и кординацију покрета леве и десне руке.
- Техничке вежбе са различитом расподелом гудала у првој позицији.
- Ритмичке вежбе у првој позицији.
- Свирање дурских и молских лествица са трозвучима у првој позицији.

- Поставка леве руке и интонативне вежбе у другој позицији.
- Вежбе за промену позиције.
- Свирање дурских и молских лествица кроз прву и другу позицију (са трозвучима).
- Вежбе кроз прву и другу позицију различитих техничких захтева.
- Поставка леве руке и интонативне вежбе у трећој позицији.
- Свирање дурских и молских лествица кроз три позиције (са трозвучима).
- Вежбе за вибрато.
- Вежбе кроз три позиције различитих ритмичких и техничких захтева леве и десне руке.
- Поставка леве руке и интонативне вежбе у четвртој позицији.
- Вежбе за промену позиције (све четири позиције).
- Свирање дурских и молских лествица у једној октави кроз све четири позиције.
- Кратке мелодијске вежбе за увежбавање артикулације и динамике.
- Техничке вежбе кроз четири позиције, различитих ритмичких и техничких захтева леве и десне руке.
- Поставка леве руке и интонативне вежбе у петој позицији.
- Свирање дурских и молских лествица у једној октави кроз пет позиција.
- Свирање вежби са флажолетним тоновима и штимовање инструмента помоћу њих.
- Свирање хроматских лествица.
- Свирање разложених трозвуча и четворозвуча кроз пет позиција.
- Свирање малих етида (са клавирском пратњом и без ње).
- Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.

ПРВИ ЦИКЛУС (I и II разред)

I РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Основна поставка леве и десне руке.

-Упознавање и овладавањеосновном техником свирања контрабаса кроз I, II и III позицију.

ЛЕСТВИЦЕ – Свирати на више начина различитом расподелом гудала и тоничним трозвучима а-мол (природни); Еф-дур, Ге-дур, Е-дур, Бе-дур. Це-дур, це-мол.

ЛИТЕРАТУРА- Школе за контрабас по избору: Монтаг, Просеник, Симандла, Штрајхер и др. Лаке композиције са клавиром (по избору). Техничке етиде (по избору) – одговарајуће тежине – Раков, Ли, Кмент, Слама, Били и др.

СМОТРА (на крају школске године):

4. Једна лествица;
5. Једна етида;
6. Један комад по избору са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

II РАЗРЕД

(2 часа недељно по 30 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-Наставак развијања стеченог знања.

-Разрада IV и V позиције.

-Одговарајућа припрема за испит.

ЛЕСТВИЦЕ – Све лествице кроз једну октаву закључно са Де-дуром. Свирати на више начина различитом расподелом гудала тонични трозвук у свим обртајима.

ЛИТЕРАТУРА – Школа за контрабас по избору – Монтаг, Просеник, Штрајхер, Симандла и др. Техничке етиде, по избору, одговарајуће тежине. Лаке композиције са клавиром, по избору.

СМОТРА (на крају школске године):

4. Једна лествица са трозвуком (кроз IV или V позиција);
5. Две етиде;
6. Један комад по избору са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

ДРУГИ ЦИКЛУС (III и IV разред)

III РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-Даље развијање техничких и моторних способности ученика.

-Обрада вибрата.

-Разрада позиција закључно са VIII позицијом.

ЛИТЕРАТУРА - Школа за контрабас по избору – Монтаг, Просеник, Штрајхер, Симандла и др. Техничке етиде, по избору, одговарајуће тежине. Композиције са клавиром, по избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица са трозвуком (кроз VII или VIII позиција);
2. Две етиде;
3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно по 45 минута, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

-Комплетна разрада позиција до палчеве позиције.

-Обрада различитих потеза гудала.

-Разрада главних орнамената (предудар, мордент, пралтрилер, групето, трилер...)

ЛЕСТВИЦЕ – Све лествице кроз две октаве, закључно са Ге-дуром на више начина и тонични трозвук.

ЛИТЕРАТУРА - Школа за контрабас по избору – Монтаг, Просеник, Штрајхер, Симандла и др. Техничке етиде, по избору, одговарајуће тежине. Композиције са клавиром, по избору.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:

1. Једна лествица и трозвук (кроз две октаве);

2. Две етиде од чега једна са клавирском пратњом;
3. Један комад по избору са клавирском пратњом.

Испитни програм се изводи напамет.

ЈАВНИ НАСТУПИ

Минимум два јавна наступа током школске године.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Наставник мора да зна да је сваки ученик посебна индивидуа са сопственим карактеристичним физичким и менталним саставом, па према томе и његово подучавање не сме се свести на строга правила већ на збир генералних принципа који су довољно широки и прилагодљиви сваком ученику - појединцу.

У почетном обучавању свирања на контрабасу посебну пажњу треба посветити држању инструмента које мора бити потпуно природно. Када је реч о десној руци, обратити пажњу да се без обзира на стил држања гудала природно функционисање прстију, зглоба и шаке морају уклопити и бити у природној равнотежи.

У поставци леве руке уочити честе сметње као што су слаби прсти, лабави зглобови и слично, а затим радити на њиховом отклањању. Подучавање и избор методски организованог материјала који се користи треба прилагодити индивидуалним потребама ученика.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

ОБОА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.
- Развијање радних навика.
- Оспособљавање за самостално вежбање.
- Савладавање технике свирања.
- Овладавање музичком писменошћу.
- Припрема за квалитетан наступ ученика.

- Оспособљавање за свирање напамет.
- Упознавање са деловима инструмента: склапање и одржавање.
- Савладавање технике дисања.
- Правилно држање инструмента, издржавање тонова.
- Правилна поставка писка.
- Развој способности контроле тона у декрешенду.
- Усаглашавање рада језика и прстију.
- Упознавање са терминима и појмовима из мелодике и ритма.
- Оспособљавање за јавни наступ.
- Развој осећања за вредност сопственог индивидуалног приступа интерпретацији.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Програм који се препоручује у зависности од узраста детета и његовог психо-физичког стања, као и заинтересованости за вежбање инструмента.
- Вежбе дугих тонова и интервала од тона мало бе до ge^2 у осминама.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- три дурске лествице;
- двадесет етида Пушечникова;
- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;

2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);

3. Једна композиција, по слободном избору, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес ученичког развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до це³.

- Упознавање са шеснаестинама и њиховим комбинацијама и рад са триолама и синкопама.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- дурске лествице до пет предзнака;

- двадесет етида Нимана;

- три комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, у умереним четвртинама, напамет;

2. Две етиде различитог карактера;

3. Један комад за извођење уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање ученика са прављењем и дотеривањем пискова.

- Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до ес³.

- Вежбање техничких вежби за извођење трилера.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске лествице са доминантним септакордом и молске до четири предзнака и умањеним септакордом;

- осамнаест етида из Ниманове друге свеске;

- четири комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордом у свим обраћајима, напамет;

2. Две етиде различитог карактера;

3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Оспособљавати ученике за дотеривање и прављење пискова.

- Вежбање дугих тонова и интервала од малог бе до еф³.

- Упознавање ученика са тридесетдвојкама и рад са синкопама у различитим комбинацијама.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- Све дурске и молске лествице са тоничним трозвучима, доминантним и умањеним септакордом;

- петнаест етида из Бродове прве свеске;

- пет комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним квинтакордима, доминантним или умањеним септакордима, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад за извођење уз пратњу клавира, напамет.

КЛАРИНЕТ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави и интересовања ученика према: музици, инструменту, књизи.
- Развијање радних навика код ученика.
- Формирање музичких критеријума.
- Развијање љубави према музици.
- Развијање љубави према свом инструменту.
- Развој навике слушања музике.
- Развој навике активног скупљања нотног материјала.
- Стварање сопствене фонотеке.
- Развој навике редовног посећивања концерата.
- Стицање основних предзнања о квалитетној музици.
- Оспособљеност за правилно вежбање.
- Развој способности самосталног вежбања.
- Наступање.
- Брзо и квалитетно напредовање.

І циклус (І и ІІ разред)

І разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученике са карактеристикама, деловима и одржавањем кларинета.
- Обратити пажњу на припрему усника и трске за свирање као и њихово одржавање.
- Формирање амбажуре.
- Поставка технике дисања.
- Рад језика.
- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до ге¹.
- Упознавање вредности целе ноте, половине, четвртине и осмине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице;
- петнаест етида;
- једна композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до це³.

- Упознавање са шеснаестинама.
- Упознавање и рад са ритмичким фигурама: триолом и синкопом.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске и две молске лествице;
- двадесет етида;
- две композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до е³.
- Даљи рад на развоју технике.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- десет лествица;
- двадесетпет етида;
- три композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордима, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Вежбање дугих тонова и интервала од е мало до ге³.
- Даљи рад на развоју технике.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- шест дурских и шест молских лествица;
- тридесет етида;
- пет композиција по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, доминантним и умањеним септакордом, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

ФАГОТ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе.
- Упознавање историјског развоја фагота, техничких могућности и примене.

- Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области музике и литературе.
- Развијање жеље за слушањем музике за фагот, као и потребе за сталним праћењем токова, како у нашој земљи, тако и у свету.
- Развој креативности и индивидуалности.
- Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе.
- Стварање потребе код ученика да кроз свирање фагота искажу свој свет, способности и знање, а кроз разне видове јавних наступа.
- Постављање темеља за развој музичке и естетске личности.
- Развијање музичког укуса и способности критичког запажања и разликовања "добре" и "лоше" музике.
- Редовно посећивање концерата класичне музике.
- Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике.
- Развијање потребе слушања музике.
- Упознавање са вишеструком применом фагота у оркестру, камерним саставима, као и солистички.
- Правилно овладавање техником дисања.
- Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама.
- Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања.
- Оспособљавање за примену стеченог знања на новом музичком материјалу.
- Оспособљавање за самостални рад (вежбање).

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање и постављање инструмената,
- Поставка тона,
- Поставка правилног дисања,

- Издржавање дугих тонова и интервала у обиму од једне до две октаве, према могућностима ученика.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака, десет етида и два комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска и једна молска лествица са тоничним трозвуком, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Комад уз пратњу клавира, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес ученичког развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на проширивању обима фагота према могућностима ученика.
- Култивисање тона.
- Рад на интонацији.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака, десет етида и два комада уз пратњу клавира.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;

3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Оспособљавање ученика за обраду писка (основни принципи).
- Рад на интонацији.
- Проширивање обима и култивисање тона.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске и молске лествице до три предзнака;
- десет етида;
- два комада уз пратњу клавира.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставни рад на оспособљавању ученика за прављење и дотеривање пискова.
- Стални рад на интонацији.
- Решавање разних техничких и ритмичких проблема.
- У овом разреду је потребно од ученика захтевати већу прецизност и педантност.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дурске и молске лествице;
- двадесет етида;
- три комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две етиде различитог карактера;
3. Један комад уз пратњу клавира, напамет.

ХОРНА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности код ученика.
- Развијање позитивног односа према школи и подстицање учениковог интересовања за учење и континуирано образовање.
- Поштовање индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања.
- Постављање оптималне и стабилне основе за успешан и нелимитиран развој потенцијалног репродуктивног уметника.
- Поставка правилног става и положаја тела.
- Овладавање основама функционално-оптималне и здравствено безбедне технике дисања.
- Веома полако, педантно и темељно овладавање сваким појединим елементом основа технике дувања.
- Овладавање базичним елементима оптималне координације интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на хорни.
- Развијање љубави према музици и инструменту хорни.

- Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања хорне.
- Овладавање основама технике свирања хорне.
- Формирање оптималне амбажуре.
- Овладавање музичком интерпретацијом.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање технике дисања.
- Формирање амбажуре и атака.
- Импостација усника.
- Импостација инструмента.
- Постављање тонова.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- четири дурске лествице;
- двадесет вежби;
- један комад са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Две вежбе различитог карактера;
3. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес ученичког развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Поступно ширење тонског опсега.
- Контрола тона у целим нотама, половинама и четвртинама.
- Техника контроле тона у крешенду и декрешенду.
- Овладавање елементарним артикулацијама (тенуто, легато и маркато).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам дурских лествица;
- две молске лествице;
- Гиртл до 40. вежбе;
- два комада са клавиром.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица;
2. Једна етида;
3. Један комад са клавиром, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даље ширење опсега без притискања усника на усне.
- Проширење способности свирања интервала.
- Контрола тона до нивоа осмина.
- Вештина контроле тона у разним динамикама од *p* до *f*.
- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.
- Почетак рада на систематској студији легата.
- Стабилизација контроле елементарних артикулација.
- Контрола квалитета тона у стакату.
- Рад на развоју технике прстију.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- дурске и молске лествице до 4 предзнака;
- терце, кварте и цела свеска бр. 1 Гиртла;
- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица;
2. Једна етида;
3. Један комад са клавиром, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Систематска надградња основа кроз њихову примену у технички сложенијим захтевима:

- Ширење опсега.
- Даље усавршавање свирања интервала.

- Контрола тона у шеснаестинама.

- Контрола тона од *pp* и *ff*.

- Легато интервала до октаве.

- Рад на осталим артикулацијама.

- Рад на напретку технике прстију.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА:

- све дурске и молске лествице;

- Шолар - до 64. вежбе;

- два комада уз клавирску пратњу.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица.

2. Две етиде (једна у брзом темпу, друга у спором).

3. Комад уз клавирску пратњу, напамет.

ТРУБА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

Постављање оптималне и стабилне основе за успешан и нелимитиран развој потенцијалног репродуктивног уметника, при чему перспектива развоја и уметнички дometи не смеју зависити од случајности спонтане поставке дувања. У том циљу је неопходно у И разреду веома полако, педантно и темељито овладавати сваким појединим елементом основа технике дувања, као и базичним елементима оптималне координације интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту.

- Овладавање основама функционално оптималне и здравствено безбедне технике дисања.

- Формирање волумена дисајних путева.

- Формирање оптималне амбажуре.
- Оптимална импостација усника.
- Овладавање оптималним држањем инструмента.
- Оптимална импостација дувања на инструменту.

Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту:

- стабилност;
- релаксација;
- смиреност;
- ефикасност;
- вертикала тела;
- флексибилност става;
- стабилна, релаксирана, мирна и ефикасна позиција за држање инструмента.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Овладавање основама вештине дисања.
- Формирање амбажуре и атака.
- Импостација усника.
- Импостација инструмента.
- Постављање тонова.
- Почетак свирања из нота.

ОВЛАДАВАЊЕ ОСНОВАМА ВЕШТИНЕ ДИСАЊА

- Активација и јачање стражњег дела плућа из седећег става:

а) форсираним претклоном са пуним плућима;

б) дисањем у форсираном претклону.

- Дијафрагматско дисање стражњим делом плућа у позицији лежања на стомаку.

- Активација дијафрагме гласним бројањем у позицији лежања на стомаку.

- Свесно овладавање дијафрагмом. Формирање дугог, стабилног, мирног, уједначеног тока ваздуха дугим и тихим издржавањем сугласника "ССС" у стојећем ставу.

- Формирање волумена дисајних путева (рад пред огледалом).

Формирање амбажуре и атака (рад пред огледалом):

- постављање фацијалне мускулатуре у оптималну позицију за дување;

- испуштање ваздуха кроз стиснуте усне у оптималној позицији за дување - без атака;

- производња тона вибрацијом усана (зујање уснама) у оптималној позицији за дување;

- зујање другог тона, наношење инструмента, удисај, атакирање тона слогом "ту";

- зујање различитих висина тона;

- зујање глисанда (узлазно, силазно, враћање на почетни тон);

- атакирање тона код зујања са употребом слога "ту";

- зујање тонова интонираних на клавиру;

- ширење опсега зујањем уз клавир.

Импостација усника (рад пред огледалом):

- Зујање равног тона, наношење усника на његово природно место на усне и скидање усника, све без промене висине тона (тон на уснику мора имати природну звучност, а висина тона треба бити у оптималном регистру за почетак свирања на инструменту, Г1-Ц2).

- Ширење опсега на уснику, преко глисанда.

- Зујање, наношење усника, удисај без скидања усника, атак и скидање усника, све без промене висине тона.

- Зујање равног тона, наношење, узлазни и силазни глисандо, враћање на почетни тон, удисај без скидања усника (крајевима уста), атакирање исте висине тона као на почетку, узлазни и силазни глисандо, враћање на почетни тон и скидање усника. Код наношења и скидања усника се не сме променити висина тона, а сва четири равна тона морају бити исте висине.

- Свирање глисанда на уснику (са и без атакирања) уз дату интонацију почетног и завршног тона.

Почетак свирања из нота:

- Свирање целих нота, са и без пауза и упознавање репетиција, све на једном тону, што ближе оптималном тону за почетак рада на инструменту:

свирање из нота на уснику.

- Свирање из нота ритмичких вежби зујањем и на уснику.

- Свирање из нота ритмичких вежби на задату интонацију, зујањем и на уснику.

- Свирање из нота мелодијско-ритмичких вежби на задату интонацију, зујањем и на уснику.

Држање инструмента:

- Оптимално држање инструмента у стабилној и релаксираној позицији постављеној на почетку учења.

Вежбе дисања на инструменту:

- Дување ваздуха кроз инструменат без усника на свакој од седам позиција вентила.

- Дување свих седам позиција вентила (0, 2, 1, 1-2, 2-3, 1-3, 1-2-3) на један ваздух, на инструменту без усника.

- Дување ритмичких вежби на инструменту без усника (на разним позицијама вентила).

Постављање првог тона на инструменту:

- Зујање тона Ce^1 или Ge^1 , наношење инструмента на зујање усником и скидање инструмента, све без промене висине тона. Тон на инструменту мора имати пуну звучност, са густим и компактним тонским језгром, добром пројекцијом и солидним волуменом.

- Зујање тона, наношење инструмента, удисај, атакирање и скидање инструмента, без промене висине тона. Први тон мора да се заврши стабилно, без тонских или интонативних промена, а други да буде прецизно и чисто атакиран.

- Свирање из нота постављеног тона (пазити на звучност).

Постављање осталих тонова (максимум до опсега квинте):

- По истом систему по којем је постављан први тон постављати и остала четири тона, један по један и комбиновати их са свим раније наученим тоновима.

- Вежбе на комбинацијама два до пет тонова.

Постављање контроле свирања:

- Контрола тона до нивоа осмина.

- Вештина контроле тона у разним динамикама од *p* до *f*.

- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.
- Почетак рада на систематској студији легата.
- Стабилизација контроле елементарних артикулација.
- Контрола квалитета тона у стакату.
- Почетак рада на флексибилној техници аликвотног преувавања.
- Рад на техничким вежбама.
- четири дурске скале у једној октави.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Две вежбе различитог карактера;
3. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Постепена и педантна надградња основа постављених у I разреду и њихова елементарна примена:

- Поступно и пажљиво ширење опсега.
- Свирање у датом опсегу у различитим интервалима.
- Контрола тона у целим нотама, половинама и четвртинама.
- Техника контроле тона у декрешенду.
- Овладавање елементарним артикулацијама (тенуто, легато и маркато).

Вежбе на аликувним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до це².
- Рад на аликувном преувавању у 7 позиција у половинама.
- Почетак педалних тонова.
- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.

Композиције са клавирском пратњом:

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале: дурска и молска;
2. Једна вежба, етида или песма из градива;
3. Једна композиција са клавирском пратњом, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Даља надградња основа и њихова примена у елементарној интерпретацији:

- Даље ширење опсега без притискања усника на усне.
- Проширење способности свирања интервала.
- Контрола тона до нивоа осмина.
- Вештина контроле тона у разним динамикама од *p* до *f*.
- Вештина контроле крешенда и декрешенда без нарушавања квалитета тона и интонације.
- Почетак рада на систематској студији легата.
- Стабилизација контроле елементарних артикулација.

- Контрола квалитета тона у стакату.

Вежбе на аликуотним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до е².

- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.

- Рад на преувавању у ВИИ позицији у половинама, четвртинама и осминама.

- Рад на педалним тоновима.

Опсег у свирању из нота: мало фис до е², по могућству г².

КОМПОЗИЦИЈЕ СА КЛАВИРСКОМ ПРАТЊОМ

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале: једна дурска и једна молска;

2. Једна етида;

3. Једна композиција са клавирском пратњом, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Систематска надградња основа кроз њихову примену у технички сложенијим захтевима:

- Очување нон преса и ширење опсега.

- Даље усавршавање свирања интервала.

- Контрола тона у шеснаестинама.

- Постављање правилног атака за портато.

- Контрола квалитета тона у стакатисиму.

- Контрола тона од *pp* и *ff*.

- Систематска студија легато интервала до октаве.

Вежбе на аликувним тоновима:

- Минимални опсег: мало фис до ге².

- Максимални опсег у зависности од тренутних могућности ученика да свира висину лако, квалитетно и без притиска на усне.

Минимални опсег у свирању из нота: мало фис до бе².

КОМПОЗИЦИЈЕ СА КЛАВИРСКОМ ПРАТЊОМ

- Најмање две композиције у нивоу градива, по избору наставника, препорука да једна композиција буде цикличног типа (концерт или соната)

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две скале (дурска и молска);

2. Две етиде: једна техничка и једна мелодијска;

3. Једна композиција са клавирском пратњом по могућности циклична, напамет.

ТРОМБОН

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Постављање основа за оптималну координацију интелектуалног, емоционалног, физиолошког и физичког аспекта свирања.

- Овладавање основама функционално оптималне и здравствено безбедне технике дисања.

- Формирање волумена дисајних путева.

- Формирање оптималне амбатуре.

- Импозиција усника у индивидуално оптималну радну позицију.

- Овладавање оптималним држањем инструмента (рекалсирано, мирно, стабилно и радно ефикасно).

- Овладавање основа музичке интерпретације.
- Припрема за свирање из нота.
- Почетак свирања из нота.
- Постављање правога тона на инструменту.
- Постављање осталих тонова (максимално до опсега квинте).
- Вежбе на аликвотним тоновима.
- Опсег у тоналном свирању.
- Поставка базе физичких и психичких могућности ученика.
- Поставка основе ефикасног деловања у радним и креативним процесима.
- Одржавање здравствено безбедно и радно функционалне вертикале тела.
- Поставка основе одржавања тона у односу акције дијафрагме и акције абдоминалне мускулатуре.
- Овладавање контролом позиције језика, одржавање фацијалне мускулатуре у радно оптималној позицији.
- Коришћење инструмента са минимумом притиска на усне.
- Поседовање контроле квалитета тона, покретљивости и владања опсегом на инструменту.
- Развијање осећања за вредност индивидуалног приступа интерпретацији.

I циклус (I и II разред)

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Правилно држање тела.
- Правилно дисање.
- Зујање са уснама.
- Правилно постављање усника на усне.
- Зујање на уснику.
- Држање инструмента.

- Дневне вежбе са уснама и са усником.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две лествице;

- двадесет вежби;

- четири композиције по слободном избору.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две вежбе различитог карактера;

2. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

НАПОМЕНЕ

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у квалитет наставничког рада и процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за учениково рано стицање извођачког искуства.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Усавршавање методе зујања.

- Проширивање обима тонова.

- Вежбе на аликвотним тоновима, према могућностима ученика.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до два предзнака;

- двадесет вежби;

- четири комада.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две вежбе различитог карактера;
2. Један комад са клавирском пратњом, напамет.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Проширивање обима тонова.
- Артикулација, фразирање.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- тридесет вежби;
- четири композиције са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска лествица, напамет;
2. Две композиције различитог карактера;
3. Једна композиција уз клавирску пратњу, напамет.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Проширивање обима тонова.
- Артикулација, фразирање.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале до пет предзнака;

- двадесет етида;
- четири композиције са клавирском пратњом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна дурска и једна молска лествица, напамет;
2. Две едите различитог карактера;
3. Једна композиција уз клавирску пратњу, напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ДУВАЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА

(флаута, обоа, кларинет, фагот, хорна, труба, тромбон)

У настави дувачких инструмената посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника или писка. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана.

Посебну пажњу у настави дувачких инструмената обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима.

Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које, почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. У свирању лествица примењивати разложено свирање, као и свирање доминантних дурских и умањених септакорда код молских тоналитета. Лествице увек свирати у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. Лествице обавезно свирати напамет.

У току школовања у раду на етидама, без обзира на годину учења, увек до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У раду са комадима за извођење уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности.

У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања.

ОРКЕСТАР

ЦИЉЕВИ

- Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање.
- Усагласити индивидуално извођење са потребама групног.
- Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања.
- Развијати перцепцију слушања осталих чланова.
- Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

ЗАДАЦИ

- Оспособљавање за даље музицирање.
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем.
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду.
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других.
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

ОРКЕСТАР: обавезан је за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег и III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

- Дувачки оркестар се формира самостално, уколико школа има довољан број ученика, или се може прикључити гудачком оркестру.
- Рад са оркестром обухвата увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање, фразирање и динамичку обраду.
- Ради бољег и бржег савладавања програма неопходно је да наставници инструмента на часовима главног предмета са ученицима прочитају и технички обраде деонице које се извиде на часовима оркестра.
- Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору предметног наставника. Обавезни су јавни наступи оркестра у току школске године.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ОРКЕСТРА

Групно музицирање се у школи организује према могућностима извођења наставе. Ученицима инструменталне наставе, првенствено је потребно омогућити да буду организовани у рад оркестра и камерне музике. Ученици могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Приликом одабира програма у групном музицирању, обратити пажњу да одговара техничким и музичким способностима свих учесника, нарочито када нису у питању ученици истих разреда и узраста. Програм треба да буде подстицајан и прихватљив да би се код ученика развила жеља и позитивна мотивација за рад у оркестру, хору и камерним ансамблима.

УДАРАЉКЕ

(добош, тимпани, ксилофон, вибрафон, маримба)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави према музици и инструменту.
- Успостављање међусобног поверења између ученика и наставника.
- Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, физичким и уметничким могућностима ученика.
- Развијање стваралачко извођачке способности ученика.
- Усмеравање ученика на заједничко и групно музицирање.
- Изградња позитивног односа према музици.
- Овладавање елементима музичке писмености.
- Овладавање техником свирања.
- Овладавање извођачком способношћу.
- Оспособљавање за заједничко и групно музицирање.

I циклус (I и II разред)

ДОБОШ

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку и техничке вежбе.
- Упознавање са основним нотним вредностима и њихова практична примена.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Постављање руку у гард. "Хидраулика" - опонашање ударца из зглоба са контролом путање палице - једноструки ударци из зглоба са освртом на положај руку и тела. Упоредо са тим у II тромесечју упознавати ученика са нотним вредностима: цела, половина, четвртина и осмина ноте (теоретски), што у II полугодишту треба практично применити, а до краја школске године обрадити триоле и шеснаестине у зависности од способности ученика.

ЛИТЕРАТУРА

- J. Спрунк: Етиде за добош, вежбе од броја 1 до 45
- X. Кнауер: Етиде за добош, вежбе од броја 1 до 7
- Д. Палиев: Комади уз пратњу клавира

- Шинстајн и Хое: Дуети за добош
- Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА на крају школске године

1. Једна етида;
2. Један комад уз пратњу клавира.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Технички и ритмички прогрес.
- Усвајање нових ритмичких комбинација.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Двоструки ударци из зглоба са постепеним увођењем рудимената - СИНГЛ-РОЛ, ЛОНГ-РОЛ и ПАРАДИДЛ. Упоредо са тим направити ретроспективу градива из претходног разреда, а након тога теоретски и практично упознати ученика са пунктираним шеснаестинама. Вежбе изводи у два динамичка нивоа - пиано и форте.

ЛИТЕРАТУРА

- Ј. Срунк: Етиде за добош, вежбе од броја 20 до 60
- *Сцхинстине & Хое*: Дуети за добош
- Д. Палиев: Комади уз пратњу клавира
- Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма;
2. Један комад уз пратњу клавира или један дует.

II циклус (III и IV разред)

III разред

(2 часа месечно, 70 часова годишње)

ДОБОШ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи технички прогрес.
- Рад на предударачима и рудиментима.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Техника прстију. Упознавање ученика са тридесетдвојкама, једноструким предударачем и одговарајућим рудиментима који у себи садрже једноструки предударац. Уводне вежбе за извођење вирбла.

ЛИТЕРАТУРА

- Сва литература која у себи садржи обрађену поменућу проблематику.
- Комади уз пратњу клавира и дуети.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма за добош;
2. Две етиде из програма за тимпане.

ТИМПАНИ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку и техничке вежбе.
- Свирање основних ритмичких вредности.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Постављање руку у гард. Једноструки ударци са одбијањем палица. Једноструки и наизменични ударци из зглобова и прстију, као и свирање нота основних ритмичких вредности: цела, половина, четвртина и осмина ноте прво на једном, а затим на два тимпана.

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Кнауер: Етида за тимпане, вежбе од броја 1 до 13
- Р. Хохраинер: Етиде за тимпане, вежба од броја 1 до 10
- Е. Куене: Етиде од броја 1 до 24
- Други материјал са истом проблематиком

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две етиде из програма за добош (комад);
2. Две етиде из програма за тимпане.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ДОБОШ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Даљи технички напредак.
- Рад на неправилним ритмичким групама.
- Почетак рада на динамичким нијансирањима.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Двоструки ударци са комбинацијом зглоба и прстију. Двоструки предударцац на четвртини, осмини и одговарајући рудименти. Теоретски и практично упознати ученика са неправилним ритмичким групама

(книнтола, септола и деветола). Прес-вирбл са динамичким нијансирањем и рудименти (5, 7, и 9 СТРОУК-РОЛ).

ЛИТЕРАТУРА

По избору - вежбе са вирблом ритмичких вредности од целе до шеснаестине.

ТИМПАНИ

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на два тимпана.
- Динамичка нијансирања.
- Денфовање тимпана.
- Савлађивање литературе.

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Вежбе за два тимпана са триолама и шеснаестинама у пиано и форте динами као и денфовање (пригушивање) тимпана.

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Кнауер: Етиде за тимпане, вежбе од броја 14 до 31
- Е. Кеуне: Етиде од броја 25 до 36
- Други материјал са истом проблематиком.

КСИЛОФОН, ВИБРАФОН, МАРИМБА

(мелодијске удараљке)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање руку.
- Рад на лествицама и техничким вежбама.
- Савлађивање литературе.

ЛЕСТВИЦЕ

- Постављање руку у гард.
- Дурске и молске лествице у варијантама.

ЛИТЕРАТУРА

- М. Голденберг: Модерна школа за ксилофон, вибрафон и маримбу
- Други материјал (етиде и комади соло и уз пратњу клавира).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна вежба или једна етида за добош из програма;
2. Једна вежба или етида за тимпане из програма;
3. Једна лествица и један комад за мелодијске удараљке.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА УДАРАЉКИ
(добош, тимпани, ксилофон, вибрафон, маримба)

Програм се базира на принципу постепеног упознавања са основним нотним вредностима, од целе до тридесет двојке у зависности од способности и могућности ученика. Програм омогућава примену ученика и остале литературе свих аутора који обрађују ову проблематику. Да би се лакше савладао, неопходно је направити добру припрему техничким вежбама (рад зглобова, прсти шаке, путања палице). Техничке вежбе и етиде су обавезне на сваком часу као и дела уз пратњу клавира, када је то могуће.

Испитни програм може се кориговати за ученике који су током године наступили на такмичењима, као солисти или чланови камерних ансамбала.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ – ДУВАЧИ, КОНТРАБАСИ И УДАРАЧИ

раз	предмет	годишње смотре	годишње смотре
-----	---------	----------------	----------------

I	солфеђо	<p style="text-align: center;"><u>децембар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба: C – dur са скоковима у тонове тоничног трозвука, субдоминанту, доминанту и вођицу • парлато – у виолинском и бас кључу, такт $\frac{3}{4}$ са фигурама дводелне поделе са паузама и луковима 	<p style="text-align: center;"><u>мај - СМОТРА</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у C, F, G – dur и a – moll, такт $\frac{3}{4}$ (скокови у тонове тоничног трозвука, вођицу и II ступањ и поступно кретање • парлато – такт $\frac{2}{2}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$ основне фигуре четвороделне поделе, пунктиране фигуре, синкопа <p style="text-align: center;"><u>теорија музике – тест</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • интервали до квинте • грађење лествица – C, G, F, a, d, e • грађење T, S, D у лествицама
II	солфеђо	<p style="text-align: center;"><u>децембар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба: D – dur, d – moll, такт $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{2}$ • парлато (утврђивање четвороделне поделе, лигатура, пунктирана фигура, мала синкопа у бас кључу 	<p style="text-align: center;"><u>јун</u></p> <p style="text-align: center;"><u>тест из теорије музике</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • лествице до 3 предзнака • тетрахорди (у молу у оквиру мелодике – a, d, e, h, g) • грађење интервала до октаве • грађење свих квинтакорада <p style="text-align: center;"><u>солфеђо</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијски диктат: g– moll, B – dur A - dur • мелодијска вежба у свим обрађеним тоналитетима: D – dur, A – dur, c – moll, e – moll, такт $\frac{3}{4}$ (обавезна примена триоле на јединици бројања) • парлато у бас кључу - $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{2}$ • интонирање и опажање дурског и молског квинтакорда од задатих тонова
III	солфеђо	<p style="text-align: center;"><u>децембар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба – c moll, $\frac{3}{4}$ • парлато у бас кључу у $\frac{6}{8}$, $\frac{2}{4}$ (са триолама) 	<p style="text-align: center;"><u>нема годишњег испита</u></p>
теорија музике (ТЕСТ)	<ul style="list-style-type: none"> • грађење интервала до октаве навише и наниже • грађење квинтакорада навише и наниже • грађење лествице до 3 предзнака 		

раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит
III	солфеђо	<p><u>мај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у обрађеним тоналитетима: c, cis, f, fis; 6/8 такт • парлато у бас кључу са променом такта – $\frac{3}{4}$, 3/2 • интонирање D₇ навише • мелодијски диктат – c moll 	<u>нема годишњег испита</u>
	теорија музике (ТЕСТ)	<p><u>јун</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • грађење лествица до 5 предзнака • грађење T, S, D у лествицама до 5 предзнака • грађење интервала и трозвука • D₇ и УМ₇ 	<u>нема годишњег испита</u>
IV	солфеђо	<p><u>децембар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијски вежба: A - dur, E / dur, такт $\frac{3}{4}$ • парлато – 6/8, у ба кључу са поделом 	<p><u>мај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијски диктат – g, e, d moll, $\frac{3}{4}$ такт • мелодијска вежба са мутацијом у току вежбе: A – a, F – f, Es – es, такт 6/8 • парлато са свим ритмичким фигурама, сви тактови и са променом кључа
	теорија музике	<u>нема годишње смотре</u>	<p><u>мај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • исписивање предзнака у свим дурским и молским лествицама • исписивање врсте интервала и акорада • изградња интервала и акорада • исписивање ознака за темпо, динамику, артикулацију и агогику • записивање нота у тонском систему

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике, тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоновање, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица).

Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима или из нотног текста, наравно уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник, већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке, јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве. Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве) с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Препознавање више тонова (уз примену ритмичких диктата) води ка успешном бележењу усмених и писмених диктата, а препознавање акорада ка развијању хармонског слуха.

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме, или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова, према усменом диктату наставника, треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма планирано је да се ради од ИИ разреда. Дакле, опажање свих хроматских тонова од В до И ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају, већ се изговарају абецедом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом проширивања регистра и убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА

Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе) приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абецедним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У трећем и четвртном разреду, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем, изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање научног градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!).

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ЦИЉ

Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

ЗАДАЦИ

- Упознавање музичких појмова и појава.

- Владање законитостима теорије музике.

- Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа (лествице, интервали и акорди).

- Владане музичком ортографијом.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака - преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа по диктату наставника (овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу, обележавање нотних трајања и пауза као и врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом, успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. У почетним разредима ће то бити једноставна објашњења, а потом ће се усложњавати зависно од развоја схватања ученика и методске јединице. Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетракорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго, требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетракорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетракорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица. Већ у И разреду се може поставити принцип изградње дурских лествица: на познати горњи (доминантни) тетракорд Це-дура додавањем навише тетракорда са полустепеном на крају низа добија се Ге-дур лествица (квинтни круг навише) и супротан смер - од тоничног тетракорда Це-дура спуштањем још једног тетракорда са истим распоредом целих степена и полустепена добијамо Еф-дур (квинтни круг наниже). Хроматске промене основних тонова догађају се у смеру кретања - код лествица са повисилицама у горњем тетракорду (вођица), а код лествица са снизилицама у доњем тетракорду (субдоминанта).

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-СД-Д), у почетном разреду обрађивати каденцу хармонског мола. Обрадом свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетракорд абecedним изговором. Изговарањем свих тонова доминантних тетракорда молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове треба обрадити у ИИИ разреду као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизилица (претпоследња снизилица - име тоналитета). У каснијим разредима упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзвучима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетракорда, проналажење једног тетракорда у више лествица и друго.

Обрада интервала је предвиђена такође у почетним разредима. Најпре лествични интервали, и то именовањем без врсте, а касније се врста интервала повезује са одређеним местом у лествици (на пример: велике терце на главним ступњевима у дуру). Веома је важно постављање интервала у линијски систем и његово брзо препознавање. Изградња интервала, именовање абecedом, исписивање интервала и коришћење шифри вежбају се усменим и писменим путем. Обртаје интервала, такође, треба вежбати усмено и писмено, а касније дефинисати ове појмове. Интервале сексту и септиму теоријски постављамо као обртај одговарајућих интервала. Умањене и прекомерне интервале приказујемо са разрешењем; у

школи за основно музичко образовање приказујемо прекомерну кварту и умањену квинту и њихово проналажење у тоналитету.

Лествичне квинтакорде, који се испевавају у мелодици, требало би вежбати и усменим изговором (са повећањем брзине изговора). Када се обраде врсте квинтакорда, вежбати изградњу дурског и молског квинтакорда од истог тона (усмено и писмено вежбање, а и вежбање на инструменту). Може се теоријски поставити у умањени и прекомерни квинтакорд јер упоређивањем са дуром и молем ова поставка није тешка ученицима. Сваки квинтакорд се изговара и у својим обртајима, у низу - квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд (на овај начин ученици клавирског одсека свирају трозвук од прве године). Свесним прихватањем да један тон може бити основни тон, терца или квинта различитих квинтакорада уводимо ученике у хармонско мишљење - усмена и писмена вежбања изградње од истог тона, навише и наниже, квинтакорда, сектакорда и квартсектакорда.

Септакорди се лако усвајају након усмених и писмених вежбања за терце и квинтакорде. МД₇ ое везује за доминанту дура и мола. Представљањем доминантног септакорда у линијском систему указати на положај тонике, подједнако удаљене од најнижег и највишег тона. Вежбање изградње доминантног септакорда и његових обртаја је усмено, писмено и на клавиру са разрешењем у одговарајући тонични трозвук. Исти поступак се користи код умањеног и полуумањеног септакорда. Остале септакорде такође постављамо у тоналитет и вежбамо бржу и тачнију изградњу. Хроматским променама појединих тонова у дуру (мол-дуру) и молу (хармонски и мелодијски мол) указујемо и на промену у врсти септакорда, као и квинтакорда.

У раду са ученицима све ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику требало би примењивати од прве научене песме. Учење ових ознака, са италијанским називима, без музичког садржаја не омогућава ученицима да упознају карактер композиције. Поступно усвајање ових термина, уз адекватан превод, помоћи ће ученицима да на одговарајући начин интерпретирају и препознају музички садржај.

ДВОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

СОЛО ПЕВАЊЕ

ЦИЉ наставе основног музичког образовања је да обезбеди правовремен и целовит репродуктивно-креативан и музичко-естетски развој ученикове личности уз оспособљавање за активно аматерско и професионално бављење музиком.

ЗАДАЦИ

- Развијање смисла за неговање и прихватање културног наслеђа, савремених достигнућа и универзалних музичких вредности код нас и у свету;
- Развијање код ученика љубави према нашем народном стваралаштву - неисцрпном богатству југословенског музичког фолклора;
- Развијање код ученика музичког укуса и способност критичког запажања добре и лоше музике;
- Развијањем инструменталних извођачких способности код ученика упознавати их са особеностима и изражајним могућностима инструмента и композицијама писаним за тај инструмент;
- Развијање смисла за индивидуално и колективно музицирање у мањим ансамблима, оркестру и хору у оквиру заједничких музичко-васпитних облика рада;
- Радом у настави и ван ње утицати на развој опште музичке културе у средини у којој школа делује;
- Упознавање ученика с музичким животом њихове уже средине и најзначајнијим музичким институцијама код нас и у свету.

ПРОГРАМ СОЛО ПЕВАЊА

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Током овог разреда поред једноставних мелодијских вежби укључити и вежбе дисања
ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Конконе оп. 9: Вокализе, од броја 1 - 8.

Абт. Вокализе - избор

Вакаји: Вежбе са текстом

Литген: Вокализе, од броја 1. - 6.

О. Грујић-Славић: Избор вокализа за основне музичке школе - избор

СТАРИ МАЈСТОРИ

Р. Тирнанић: Песме италијанских композитора, I свеска - избор

Лакше композиције италијанских аутора (Качинија, Калдаре, Скарлатија) и друга дела исте тежине, по избору наставника.

ПЕСМЕ

Б. Цвејић: Песме за младе певаче - избор

Шуберт и Шуман - песме које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика, по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

а) осам техничких вежби - вокализа,

б) шест песама старих мајстора,

в) три песме

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две мелодијске вежбе - вокализе - различитог карактера;

2. Једна песма старог мајстора.

Испитни програм се изводи напамет.

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ТЕХНИЧКЕ ВЕЖБЕ

Конконе оп. 9: Вокализе, од броја 8. до краја

Абт: Вокализе - избор

Вакаји: Вежбе са текстом

Литген: Вокализе, од броја - избор

Зајдлер: Вокализе - избор

Мирзојева: Вокализе - избор

О. Грујић-Славић: Избор вокализа за основне музичке школе - избор

СТАРИ МАЈСТОРИ

Р. Тирнанић: Песме старих мајстора, II и III свеска - избор

Песме старих мајстора по избору наставника, одговарајуће тежине

ПЕСМЕ КЛАСИЧАРА ИЛИ РОМАНТИЧАРА

Лакше песме класичара или романтичара (Моцарт, Менделсон, Шуберт, Шуман, Брамс) по избору наставника, одговарајуће тежине

ПЕСМЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ И СЛОВЕНСКИХ АУТОРА

Лакше песме југословенских и словенских аутора (Христић, Маринковић, Бајић, З. Јовановић, Чајковски, Рахмањин, Глинка) одговарајуће тежине и по избору наставника.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

а) осам вокализа,

б) шест песама старих мајстора,

в) четири песме класичара и романтичара,

г) две песме југословенских и словенских композитора.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Две вокализе различитог карактера;
 2. Једна арија старих мајстора;
 3. Једна песма класичара, романтичара, југословенског или словенског композитора.
- Испитни програм се изводи напамет.

УПУТСТВО ЗА ИЗВОЂЕЊЕ НАСТАВЕ СОЛО ПЕВАЊА

Пријемном испиту могу приступити девојке од 16 година старости, и мушкарци по завршеној мутацији, односно од 17-18 година старости.

На испиту кандидат мора показати здрав гласовни материјал (потребно лекарско уверење), чисту интонацију, музичку меморију, поседовање ритма.

Пријем ученика са јаком говорном маном није препоручљив.

У зависности од напредовања ученика у вокалној техници, кад год је могуће, обрађивати и дела домаћих композитора, нарочито оних који су у компоновању својих соло песама користили квалитетна дела наше литературе.

При савладавању вокалне технике требало би предност дати оним методама које се у својим основним начелима ослањају на италијански "bel canto".

У настави соло певања треба увек тежити да ученици остварују садржаје програма према својим способностима, почевши од техничких вежби - вокализа па према сложенијим делима вокалне литературе. У тим захтевима, пракса је показала, да је боље ићи и нешто мало испод могућности ученика него оптеретити их претешким делима и обесхрабрити их у даљем савладавању вокалне технике.

УПОРЕДНИ КЛАВИР

(1 час недељно, 35 годишње)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Развијање љубави и интересовања према клавиру и уметничкој музици.
- Остваривање доброг контакта са инструментом.
- Једноставније и брже долажење до квалитетног тона.
- Препознавање регистара на клавиру.
- Правилно интерпретирање нотног текста, одговарајуће тежине, у виолинском и бас кључу.
- Усвајање основних нотних вредности и основних ритмичких мотива.
- Препознавање мотива, фразе, реченице, музичке мисли.

- Разликовање динамичких термина.
- Разликовање елемената артикулације.
- Коришћење правилног прстореда.
- Препознавање основа орнаментике.
- Разумевање законитости метрике.
- Познавање основних темпа и ознака за агогику.
- Савладавање ознака за педал.
- Разликовање врсте основних удара: стакато, легато, портато, тенуто, нон легато.
- Уједначено извођење низа тонова у различитим темпима, подједнако у обе руке.
- Усвајање основе извођења интервала и акорада у низу, као и репетиције и скокова.
- Развој способности да се одреди карактер мелодије.
- Усвајање основне технике полифоније.
- Оспособљавање ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

I циклус

I разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање са инструментом, правилан положај за клавиром и природна поставка руку.
- Усвајање основа нотног писма и музичке терминологије.
- Овладавање елементима технике свирања.
- Упознавање са елементима музичке форме у циљу садржајног изражавања.
- Оспособљавање ученика за самоконтролу звука.
- Осамостаљивање за корепетицију.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање три.

- Дурски трозвуци разложено и истовремено: основни облик и два обртаја, трогласно у четвртинама.

ЛИТЕРАТУРА

- Школе за клавир: Јела Кршић, Бајер, Николајев (једна од њих)
- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176 - избор
- Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
- Раули: Оп. 36 и оп. 37
- Збирка Наши композитори за младе пијанисте
- Сви наведени комади из почетних школа за клавир (Николајев, Кршић, Петровић)
- В. Миланковић: Дечје приче, 25 минијатура за I и II разред
- Друге композиције одговарајуће тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице и трозвуци по програму;
- најмање педесет композиција из наведеног програма.

СМОТРА (крај I полугодишта)

- једна лествица;
- једна етида.

СМОТРА (крај школске године)

1. Три композиције различитог карактера по слободном избору.

II циклус

II разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Овладавање појмовима музичке форме: мотив, двотакт, четвортакт, реченица, дводелна и троделна песма, сонатни облик, рондо.
- Усвајање фразирања као основе музичког мишљења.
- Развој способности да се визуелна представа спроведе у аудио представу (остварење).

- Разумевање значења нијансе у звуку.
- Правилно слушање свог извођења.
- Развој критичког мишљења о тренутној реализацији музичке мисли.
- Развој способности да се уочавају грешке.
- Уочавање разлике односа леве и десне руке.
- Схватање важности мелодије у односу на пратњу.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске лествице у осминама у обиму две октаве, најмање три које нису рађене у I разреду.
- Молске лествице у четвртинама у обиму једне октаве, најмање две.
- Трозвуци у четвртинама разложено и истовремено у обиму две октаве - завршетак секстакордом.

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: Клавирска читанка
- Диверноа: Основне вежбе за клавир, оп. 176
- Лемоан: Дечје етиде оп. 37
- Ј. С. Бах: Мале композиције
- Хендл: Избор композиција, редакција Јеле Кршић
- Избор сонатина I и II део
- Вера Миланковић: Дечје приче, 25 минијатура за I и II разред
- М. Тајчевић: За мале
- Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор
- Мајкапар: оп. 16, 24 лаке композиције
- Џилок: Прелиди у романтичном стилу (тежи).

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- лествице и трозвуци по програму;
- осам композиција различитог карактера од чега 4 етиде;

- две полифоне композиције;

- једна цела сонатина.

СМОТРА (крај I полугодишта)

- једна лествица.

- једна етида.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Једна лествица;

2. Једна полифона композиција;

3. Један став сонатине;

4. Један комад по избору.

Испитни програм се свира напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

На првим часовима ученика треба упознати са кратким историјским развојем инструмента, начином функционисања механизма и саставним деловима клавира. Ученика треба правилно поставити за инструмент водећи рачуна о удаљености и висини клавирске столице у односу на инструмент.

Непосредан контакт почиње поставком руке на клавијатуру и извођењем првих тонова "портаменто" начином свирања, сваком руком посебно. Ученик постепено упознаје клавијатуру и нотно писмо.

Развијање унутрашњег слуха код ученика је веома важан задатак и корисно је налажење мелодија по слуху.

Сваки нови задатак потребно је остварити на високо професионалном нивоу, поштујући индивидуална својства сваког ученика, интелектуалне потенцијале, мотивисаност за самостални рад, уз јасно постављене захтеве. Упоредо радити на техничком и музичком развоју ученика и развијати његове слабије стране.

У раду са ученицима водити рачуна о различитим могућностима ученика у зависности од њиховог талента. Свако дело треба најпре правилно прочитати, објаснити, анализирати са свих страна и поставити високе уметничке захтеве. Добро припремљен ученик са већом сигурношћу и личним задовољством излази на јавно извођење. Педагог треба да одабере програм према могућностима сваког ученика. Међусобно поверење и поштовање личности и атмосфера сарадње на часу доприносе правилном и успешном развијању свих потенцијала које ученик поседује.

Основни циљ учења упоредног клавира за ученике соло певања је њихово оспособљавање за самостално праћење и анализирање не само облика композиције коју савлађују, него и за препознавање стила са свим његовим карактеристикама. Такође је неопходно да ученик, радећи на клавирској композицији, уме да препозна основне хармонске токове, модулације, полифонију и друге музичке елементе, што ће му само помоћи да лакше савлада и разуме репертоар соло певања.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

ДВОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ – СОЛО - ПЕВАЧИ:

раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит
I	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • парлато вежба у бас кључу – дводелна подела ритмичке јединице, синкопа, лигатура са одговарајућим паузама • мелодијски пример – С – дур са поступним кретањем и разложеним тоничним трозвуком навише и наниже, скок у вођицу и V ступањ 	<p>СМОТРА – јун</p> <ul style="list-style-type: none"> • опажање и певање тонова и мотива у тоналитету вежбе коју је ученик извукао • опажање интервала до квинте, као и дурског и молског квинтакорда • мелодијска вежба – С, с, G, F, а – moll. Ученик извлачи вежбу • парлато вежба у 6/8 са основном поделом
	теорија музике	<p>тест</p> <ul style="list-style-type: none"> • изградња лествица • грађење интервала • грађење консонантних квинтакорада • препознавање ознака за динамику, темпо, артикулацију и агогику (понуђене термине „правилно“ повезати) 	
II	солфеђо	<p>децембар</p> <ul style="list-style-type: none"> • мелодијска вежба у тоналитетима до 5 предзнака, такт 3/4 • парлато вежба у бас кључу, осмоделна подела 	<p>мај</p> <ul style="list-style-type: none"> • писмени мелодијски диктат: с – moll, такт 3/4 • мелодијска вежба у молском тоналитету до 4 предзнака • парлато у бас кључу, такт 6/8 • опажање штимова, трозвука и интервала
раз	предмет	годишње смотре	годишњи испит
II	теорија музике	<p>НЕМА ГОДИШЊЕ СМОТРЕ</p>	<p>мај</p> <ul style="list-style-type: none"> • записивање и шифровање нота у тонском систему • грађење тетрахорада према задатој лествици и многостраност тетрахорада

		<ul style="list-style-type: none"> • грађење интервала и акорада навише и наниже • писање предзнака за задати тоналитет • записивање свих врста трозвука • изградња лествица навише и наниже • записивање D₇ и УМ₇ и њихових обртаја • многостраност акорада • записивање ознака за темпо
--	--	--

СОЛФЕЂО

ЦИЉ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

ЗАДАЦИ

- Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока).
- Развој читања, писања и схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења.
- Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати).
- Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова.
- Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

I циклус

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Тоналитети: Це-дур, а-мол, це-мол, Ге-дур, Еф-дур. Обрада мутација Це-дур, це-мол.
- Транспоновање мотива тоничних квинтакорада у паралелне молске тоналитете а, е, де-мол. Каденце.
- Припрема: певање дурских и молских квинтакорада на основним тоновима у обрађеним тоналитетима.
- Обрада вокализе и соло песме.

- Певање лествица у паралелним терцама. Певање 10 српских народних песама и 5 канона.

РИТАМ

- Тактирање и бројање. Мере: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 и 6/8.

- Нотне вредности од целе до шеснаестине ноте. Дводелна и четвороделна подела ритмичке јединице (основне фигуре), синкопа-контртан и триола.

- Мануелна репродукција.

- Равномерно и ритмичко читање у виолинском и бас кључу.

- Ритмичко читање инструктивних примера на утврђеним позицијама солмизационих слогова и обрада примера из литературе са означеним темпом, агогиком, динамиком и артикулацијом. Темпа: *Модерато*, *Анданте*, *Аллегро*, *Виво*, *Адагио*.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање у обрађеним тоналитетима.

- Опажање и интонирање штимова.

- Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда. Препознавање исписаних мелодијских и ритмичких мотива и њихово извођење и писмени ритмички диктат и усмени мелодијско-ритмички диктат.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Писмени део: тест из теорије, лествице, интервали и консонантни квинтакорди.

2. Усмени део: мелодијска вежба (дијатонска, пређени тоналитети и парлато бас кључ).

II циклус

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање тоналитета из I разреда. Обрада: Де-дур, де-мол, Еф-дур, еф-мол, а-мол, А-дур, Ге-дур, ге-мол, Бе-дур, е-мол, Е-дур, цис-мол и сви остали тоналитети до четири предзнака. Обрада 10 српских народних песама.

- Технички део: певање свих лествица до 7 предзнака. Секундно и терцно кретање. Певање тоничних квинтакорада, каденци и штимова.

- Двогласно певање кратких мотива и примера из литературе. Обрада канона и певање народних песама у два гласа.

РИТАМ

- Метричке врсте 2/2, 3/2, 9/8, 6/4, 6/16. А од народних ритмова 5/8, 7/8 и 9/8 преко певања народних песама.

- Ритмичке фигуре: триола у сукобу са пунктираном фигуром.

- Мануелна репродукција.

- Теже фигуре четвороделне поделе, паузе и лукови. Подела тродела у такту 6/8, сићилијана и тирана.

- Остале ритмичке фигуре само информативно.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

- Опажање и записивање тонова, интонирање мелодијских мотива.

- Опажање и интонирање интервала свих квинтакорада обртаја дурског и молског, доминантног и умањеног септакорда са разрешењем.

- Опажање и интонирање штимова.

- Опажање апсолутних висина a_1 - e_2 и од e_1 - a_1 .

- Писмени ритмички диктат, а усмени мелодијско-ритмички диктат.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: мелодијски диктат до два предзнака.

2. Усмени део:

- мелодијски пример до три предзнака;

- парлато - бас и виолински кључ.

ЛИТЕРАТУРА

- Пандуровић, Александровић и Јелић: Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- Александровић и Јелић, Солфеђо за III и IV разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотном сликом, како за област мелодике, тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица). Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима или из нотног текста, наравно уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата.

Остали предмети као теорија музике (видети у дидактичко-методичким упутствима за овај предмет), опажање, интонирање са диктатом уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник, већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје треба предвидети време за обнављање већ обрађених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер и за мелодику и за ритам потребно је одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока.

Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма, треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве. Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве) с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овome треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Препознавањем више тонова (уз примену ритмичких диктата) води ка успешним усменим и писменим диктатима, а препознавање акорада у развијање хармонског слуха.

Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања).

Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова.

Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију.

Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од II разреда. Дакле, увежбати опажање свих хроматских тонова од В до I ступња а-мола и де-мола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом, или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом проширивања регистра и убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овим се убрзава рад на мелодици и диктатима.

Новину у мелодици представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песме по слуху, учењем исте солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице.

Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденца, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују нарочито тонови субдоминантне функције, али и остали тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова.

У двогодишњој школи, за разлику од шестогодишње и четворогодишње, припрема и поставка следе непосредно једна из друге. Оне лествице које имају велики број предзнака ("упознају") савлађују се теоријски, изводе се певањем лествица и каденце и илуструју се примером из литературе (Цис-дур на пример).

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлата уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе.

Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара.

Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке).

Етиде за ритмично читање не смеју да личе на ритмичке задатке исписане на једној линији јер су оптерећене другим проблемима (темпо, карактер, фразирање, акцентовање и др.). Пожељно је обрадити мањи број задатака и савладати их, него на сваком часу ишчитавати нове вежбе неприродног садржаја, какав се не налази у уметничкој музици.

Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Неприхватљиво је давати домаће задатке који се односе на певање мелодијских вежби из уџбеника јер је то најнегативнији поступак, који негира оправданост наставе солфеђа. Њих ће ученици вежбати свирајући на свом инструменту.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ЦИЉ

Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

ЗАДАЦИ

- Упознавање музичких појмова и појава.
- Владање законитостима теорије музике.
- Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа лествице, интервали и акорди).
- Владање музичком ортографијом.

II разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Постављање и упоређивање лествица.
- Тоналитети.
- Обрада интервала.
- Постављање акорада.

- Многостраност тонова.

- Појмови и дефиниције.

- Орнаменти.

ГРАДИВО

- Лествице: све дурске и молске лествице. Упоредивање истоимених тоналитета, као и паралелних. Упоредивање лествица удаљених за хроматски полустепен. Енхармонске лествице.

- Интервали и акорди: обртаји интервала, сложени интервали. Исписивање шифри основних интервала. Обртаји консонантних квинтакорада. Умањени и прекомерни квинтакорд без обртаја. Конструкција ових квинтакорада на истом тону. Лествични квинтакорди. Многостраност тонова. Мали дурски септакорд (иа доминанти) са обртајима. Умањени септакорд на ВИИ ступњу у молу са разрешењем и полуумањени у дуру са разрешењем. Све врсте септакорада.

- Појмови и дефиниције: проширивање знања основним појмовима и познавање нових термина из области темпа, артикулације, агогике и ритма. Основни украси и фигуре (орнаменти).

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део:

- шифре интервала и акорада;

- исписивање предзнака појединих лествица;

- исписивање врсте интервала и акорада - принцип теста.

2. Усмени део:

- изградња интервала и акорада;

- ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.

ЛИТЕРАТУРА

- Дробни и Васиљевић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

- Д. Деспић: Теорија музике, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд

- М. Тајчевић: Теорија музике

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака, преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа, по диктату наставника, дакле, овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу (обележавање нотних трајања и пауза, врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом, успешно је савладан када ученици нижу

све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца).

Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетракорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетракорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетракорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица.

Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-СД-Д), одмах треба обрађивати и каденцу хармонског мола. Обрадама свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетракорд абecedним изговором, а што је увод у опажање апсолутних висина. Изговарањем свих тонова доминантних тетракорда молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде).

Квинтне кругове, као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизилица (претпоследња снизилица - име тоналитета) треба, за разлику од шестогодишње и двогодишње школе, обрадити у овом разреду, а у каснијим разредима - у средњој школи - упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице.

Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзвацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетракорда, проналажење једног тетракорда у више лествица и друго.

Обрада интервала такође је предвиђена. Најпре лествични интервали, и то именовањем без врсте, а касније се врста интервала повезује са одређеним местом у лествици (на пример: велике терце на главним ступњевима у дуру). Веома је важно постављање интервала у линијски систем и његово брзо препознавање. Изградња интервала, именовање абecedом, исписивање интервала и коришћење шифри вежбају се усменим и писменим путем. Обртаје интервала, такође, треба вежбати усмено и писмено, а касније дефинисати ове појмове. Интервале сексту и септиму теоријски постављамо као обртај одговарајућих интервала. Умањене и прекомерне интервале приказујемо са разрешењем; у школи за основно музичко образовање приказујемо прекомерну кварту и умањену квинту и њихово проналажење у тоналитету.

Лествичне квинтакорде, који се испевавају у мелодици, требало би вежбати и усменим изговором (са повећањем брзине изговора). Када се обраде врсте квинтакорада, вежбати изградњу дурског и молског квинтакорда од истог тона (усмено и писмено вежбање, а и вежбање на инструменту). Може се теоријски поставити у умањени и прекомерни квинтакорд јер упоређивањем са дуром и молу ова поставка није тешка ученицима. Сваки квинтакорд се изговара и у својим обртајима, у низу - квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд (на овај начин ученици клавирског одсека свирају трозвук од прве године). Свесним прихватањем да један тон може бити основни тон, терца или квинта различитих квинтакорада уводимо ученике у хармонско мишљење - усмена и писмена вежбања изградње од истог тона, навише и наниже, квинтакорда, сектакорда и квартсектакорда.

Септакорди се лако усвајају након усмених и писмених вежбања за терце и "квинтакорде", МД₇ се везује за доминанту дура и мола. Представљањем доминантног септакорда у линијском систему указати на положај тонике, подједнако удаљене од најнижег и највишег тона. Вежбање изградње доминантног септакорда и његових обртаја је усмено, писмено и на клавиру са разрешењем у одговарајући тонични трозвук. Исти

поступак се користи код умањеног и полуумањеног септакорда. Остале септакорде такође постављамо у тоналитет и вежбамо бржу и тачнију изградњу. Хроматским променама појединих тонова у дуру (мол-дуру) и молу (хармонски и мелодијски мол) указујемо и на промену у врсти септакорда, као и квинтакорда.

У раду са ученицима све ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику требало би примењивати од прве научене песме. Учење ових ознака, са италијанским називима, без музичког садржаја не омогућава ученицима да упознају карактер композиције. Поступно усвајање ових термина, уз адекватан превод, помоћи ће ученицима да на одговарајући начин интерпретирају и препознају музички садржај.

**ОРКЕСТАР, ХОР И КАМЕРНА МУЗИКА
(ЗА СВЕ ОДСЕКЕ И ИНСТРУМЕНТЕ У ШЕСТОГОДИШЊЕМ, ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ И ДВОГОДИШЊЕМ
ТРАЈАЊУ)**

ЦИЉЕВИ

- Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање.
- Усагласити индивидуално извођење са потребама групног.
- Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања.
- Развијати перцепцију слушања осталих чланова.
- Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

ЗАДАЦИ

- Оспособљавање за даље музицирање.
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем.
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду.
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других.
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

ОРКЕСТАР: обавезан је за ученике ИВ, В, и VI разреда шестогодишњег и ИИИ и ИВ разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

ХОР: настава хора обавезна је за ученике ИВ, В, и VI разреда клавира, као и за оне ученике који нису укључени у рад оркестра или камерне музике.

КАМЕРНА МУЗИКА: настава камерне музике обавезна је за ученике ИВ, В, и VI разреда шестогодишњег и ИИИ и ИВ разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања који нису укључени у рад оркестра или хора. Организује се у групама од три ученика.

ОРКЕСТАР

- У школи се формира гудачки оркестар према могућностима. Уколико нема ученика који свирају виолу, могу их заменити ученици који свирају деоницу треће виолине. Рад са гудачима треба да обухвати усклађивање прстореда, потеза и положаја гудала.
- Дувачки оркестар се формира самостално, уколико школа има довољан број ученика, или се може прикључити гудачком оркестру.
- Рад са оркестром обухвата увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање, фразирање и динамичку обраду.
- Оркестар хармоника формира се самостално и обично се дели на четири деонице.
- Оркестар тамбура формира се самостално и то у оквиру могућности школе.
- Ансамбли ренесансних инструмената, као и оркестри народне, забавне и џез музике формирају се самостално.
- Ради бољег и бржег савладавања програма неопходно је да наставници инструмента на часовима главног предмета са ученицима прочитају и технички обраде деонице које се извиде на часовима оркестра.
- Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента. Обавезни су јавни наступи оркестра у току школске године.

ХОР

- Програм рада са хором треба да садржи: вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.
- Минимум програма: обрада најмање три трогласне композиције различитих стилских епоха, укључујући и домаће ауторе. Обавезни су јавни наступи хора у току школске године.

КАМЕРНА МУЗИКА

Обухвата други циклус школовања.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- две композиције из периода барока или
- једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или
- три комада из различитих стилских епоха.

Наставник је обавезан да сваки камерни ансамбл припреми ученике за најмање један јавни наступ у току школске године.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ОРКЕСТРА, ХОРА И КАМЕРНЕ МУЗИКЕ

Групно музицирање се у школи организује према могућностима извођења наставе. Ученицима инструменталне наставе, првенствено је потребно омогућити да буду организовани у рад оркестра и камерне музике. Ученици могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра као и учешћем у раду

камерног ансамбла. У школама у којима постоји хор укључити све ученике који нису обухваћени радом оркестра и камерног музицирања, а према Правилнику о наставном плану и програму.

Приликом одабира програма у групном музицирању, обратити пажњу да одговара техничким и музичким способностима свих учесника, нарочито када нису у питању ученици истих разреда и узраста. Програм треба да буде подстицајан и прихватљив да би се код ученика развила жеља и позитивна мотивација за рад у оркестру, хору и камерним ансамблима.

ОДСЕК ЗА ЦЕЗ МУЗИКУ

Програм Одсека за цез музику треба да, паралелно са редовном наставом на Одсеку за класичну музику предвиђеном наставним планом и програмом, развије неке специфичне облике музичког знања и свирачког умећа који су својствени цез музици.

ГУДАЧКИ

ИНСТРУМЕНТИ

КОНТРАБАС

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење цез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом цеза.
- Овладавање основном техником цез свирања на контрабасу.
- Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности.
- Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања цез музике.
- Развијање естетских музичких критеријума.

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КОНТРАБАСА И I РАЗРЕД ЦЕЗ КОНТРАБАСА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- У првој години учења требало би највећу пажњу посветити добијању пициката тона из десне руке, прво на празним жицама и то са првим и другам прстом заједно, а затим и наизменично. Упутно је користити вежбе Руфуса Рида на празним жицама, при чему треба одмах водити рачуна о прстореду десне руке код извођења различитих ритмичких образаца.
- На овоме треба инсистирати и касније код свирања лествица и разложених акорада јер се проблематика “прсторед” десне руке не појављује у такозваној класичној школи контрабаса.
- Ученик треба, у зависности од броја пређених позиција, да вежба лествице кроз једну или две октаве, терце, кварте, квинте, сексте и октаве. Све ове врсте треба вежбати у различитим ритмичким обрасцима при чему се опет проблематизује техника добијања звучног пициката, као и раније поменути прсторед десне руке.
- Разложени акорди и лествице су од највеће важности не само као извођачки задатак већ и као императив за добијање свести о склопу и функцијама појединих акорада.

ЛИТЕРАТУРА

- Вилијам Кертис: Модерна метода за бас
- Руфус Рид: Басисти у развоју
- Чак Шер: Импровизацијски бас метод
- Мајк Ричмонд: Модеран рад на бас техници
- Реј Браун:

Бас метод

ЈАВНИ

НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска лествица кроз две октаве са интервалима;
2. Блуз прогресија, по избору ученика, у одређеном темпу;
3. Основни латин ритмови: самба, румба, мамбо, бегин, ча-ча;
4. Формирање дурског, молског или умањеног по задатом тону. Програм се изводи напамет.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КОНТРАБАСА И II РАЗРЕД ЦЕЗ КОНТРАБАСА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- У II години учења ученик би морао да научи да разлаже на контрабасу базичне врсте акорада:

дурске, доминантне, прекомерне (увећане), умањене и молске, односно дур, мај 7, доминантни 7, мол, молска седмица, мол 7–5, умањени. Неке од ових сазвучја ученик би требало да научи да слушно препознаје док му наставник свира на клавиру.

- Ученик би, такође, морао да увежба формирање било ког од базичних акорада (дур мај 7, +5, мол, молска седмица, мол 7–5 и умањени) на једном задатом тону као у блуз структури од три акорда (тоника, субдоминанта, доминанта) на свим акордима.
- Три елемента: слушање и препознавање акорада, формирање базичних акорада на задатом тону и формирање блуз структура од три акорда (тоника, субдоминанта и доминанта) на задатом акорду, треба да буду саставни део годишњег испита ученика који поред класичне наставе контрабаса похађају и џез едукацију на овом инструменту.

ЛИТЕРАТУРА

- Вилијам Кертис: Модерна метода за бас
- Руфус Рид: Басисти у развоју
- Чак Шер: Импровизацијски бас метод
- Мајк Ричманд: Модеран рад на бас техници
- Реј Браунов бас метод

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Скала кроз две октаве са интервалима ритмизирана тако да изискује наизменичну употребу првог и другог прста десне руке;
2. Формирање базичних акорада (дур, мај 7, доминантни, прекомерни, мол, мол 7, мол 7–5 и умањени) на задатом тону;
3. Обликовање дорског и лидијског модуса у задатој скали;
4. Извођење џез стандарда “Увело лишће” (по могућности у ансамблу). Програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Суштински принцип рада треба да буде усмерен на формирање биолошки правилних и психомоторних инструментално – извођачких релација код ученика, где иницијалну улогу треба да има доживљај звука и звучне материје у менталној сфери личности (унутрашњи слух, аперцепција звучне материје).

Идући од унутрашње звучне представе ка њеној реализацији, формира се психомоторни ток који омогућава ефикасни развој креативно извођачких квалитета. Самим тим, успешност развоја младог инструменталисте зависи од професионалног развоја музичког слуха који мора да води и организује извођачке покрете.

У педагошком процесу рада треба избегавати све видове инструкција које могу да изазову утисак идолатрије према формалистичком или идеалистичком схватању професионалних принципа и поступака замаскираних појмом “школа”. У том смислу требало би се ослањати на проверене поступке универзалног значаја ради постизања индивидуалног прилаза развоју ученикове уметничке личности, односно треба тежити индивидуалној едукацији – школованости.

Јединство музичког и техничког развоја ученика, индивидуални прилаз развоју ученикових могућности заснован на принципу поступности, одбацавање рада на бази “рецепата” и постизање добре школованости ученика треба да буду суштински оријентири у реализацији захтева постављених

у наставном плану и програму.

Код деце која се пријављују на одсек за контрабас посебну пажњу треба обратити на њихове физичке предиспозиције, висину детета и величину руке, као и праг чујности ниских тонова.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

(бас гитара, гитара)

БАС ГИТАРА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење џез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом џеза.
- Овладавање основном техником џез свирања на бас гитари.
- Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности.
- Неговање осећаја за звук и боју и динамичке могућности инструмента.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања џез музике.
- Развијање естетских музичких критеријума.

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КОНТРАБАСА И I РАЗРЕД БАС ГИТАРЕ

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање основних латино ритмова.
 - Читање карактеристичних латино оркестарских бас деоница и извођење једноставних латино форми.
 - Упознавање са пет основних позиција дурских лествица кроз свирање интервала и лествичних фрагмената.
- Рад на техници десне руке.
- Савлађивање основне блуз лествице и блуз форме кроз анализу карактеристичних бас линија и једноставне блуз прогресије. Читање основних оркестарских блуз бас деоница.
 - Хармонизација дурских лествица на основу терци – почетак обраде арпеђа. Упознавање са модусима.

- ЛИТЕРАТУРА

- Музички институт – комплетан програм, скрипта (Лос Анђелес 1988).
- Дик Грув школа музике – комплетан програм (Лос Анђелес 1988)
- Чик Шер: Импровизацијски бас метод
- Чарли Фечер: Читање музике за бас I и II
- Вилијем Кертис: Модерна метода за бас
- Рајнхард Гледер: Транскрипције за џез бас
- Дејвид Часки: Џез и рок ритмови за басисте
- Говер и Хоксман: Етиде за бас, тромбон и баритон
- Руфус Рид: Басиста у развоју
- Реј Браун: Реј Браун бас метод
- Дејвид Бејкер: Блуз патерни за басисте
- Керол Кеј: Бас линја I, II, III и IV

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска лествица у најмање три позиције у интервалима.
2. Блуз прогресија из тоналитета по избору ученика, свирана у конкретном темпу.
3. Извођење основних латино ритмова самба, румба, бегин, реге, мамбо, ча-ча.
4. Групно извођење композиције Блу-боса.

Програм се изводи напамет, делимично у сарадњи инструмената за џез музику.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КОНТРАБАСА и II РАЗРЕД БАС ГИТАРЕ

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Рад на “слеп” техници десне руке.
- Упознавање основних рок праваца кроз извођење карактеристичних бас деоница.
- Основи импровизације по џез хармонији – употреба лествица.
- Конструисање џез бас линије.
- Извођење једноставних џез форми.
- Српска и балканска народна музика – основне бас линије.
- Изучавање модуса.
- Даљи рад на арпеђима.
- Упознавање пентатонских и сложенијих блуз лествица.

ЛИТЕРАТУРА

- Музички институт – комплетан програм, скрипта (Лос Анђелес 1988)
- Дик Грув школа музике – комплетан програм (Лос Анђелес 1988).
- Чак Шер: Импровизацијски бас метод
- Вилијем Кертис: Модерна метода за бас
- Рајнхард Гледер: Транскрипције за џез бас
- Дејвид Часки: Џез и рок ритмови за басисте
- Говер и Хоксман: Етиде за бас, тромбон и баритон
- Руфус Рид: Басиста у развоју

- Реј Браун: Реј Браунов бас метод
- Дејвид Бејкер: Блуз патерни за басисте
- Керол Кеј: Бас линије I, II, III и IV.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Извођење арпеђа мол 7–5 и 7;
2. Извођење дорског или лидијског модуса;
3. Једна рок композиција;
4. Једна фанк композиција;
5. Џез стандард “Увело лишће”;
6. Једна композиција у карактеристичном ритму, српска или балканска.

Испитни програм се изводи напамет, делимично у сарадњи са неким од инструмената за џез музику.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Током школовања је неопходна сарадња са осталим инструментима овог усмерења, нарочито бубњева и удараљки, јер групно извођење једноставних музичких форми изузетно подстиче и мотивише ученике за рад.

ГИТАРА

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење џез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом џеза.
- Овладавање основном техником џез свирања на гитари.
- Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности.
- Неговање осећаја за звук и боју и динамичке могућности инструмента.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.

УРАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ГИТАРЕ и I РАЗРЕД ЏЕЗ ГИТАРЕ

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Етиде са трзалицом у Це и Ге-дуру са скоковима на жицама, етиде у триолама, све са употребом трзалице на прави начин.
- Упознавање са променом акорда ако се било који тон лествице снизи или повиси (доминантна доминанта). Промена молске доминанте у дурску. Упознавање са тринаестицом, облицима доминантног септакорда (6/7/9/11/13) и њиховим лествицама.
- Упознавање са импровизацијом (дијатонски приступ) I – VI – II – V, учење џез прогресија.
- Ритам: бегин, ча-ча, мамбо, босанова.
- Хроматске вежбе: “Бумбаров лет”, обрада.
- Скале у свим тоналитетима и позицијама.

Нови акорди. ЛИТЕРАТУРА

- В. Левит: Модерна метода за гитару
- Т. Грин: Џез гитара
- Дела домаћих аутора: Д. Краљић, П. Ивановић, М. Котлић.
- Играм самбу
- В. Белошевић: Мачкице

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- скале нових акорада;
- доминантни септакорд и обртаји;
- четири етиде;
- по једна композиција у сваком ритму.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица и положаји десне руке;
2. Једна импровизација по жељи ученика;
3. Једна прогресија по жељи ученика;
4. Једна композиција по жељи ученика.

По могућности свирати у двоје. Програм се изводи напамет.

VI РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ГИТАРЕ и II РАЗРЕД ЏЕЗ ГИТАРЕ

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање са новим, алтерованим акордима и скалом алтерованих акорада (заједничка

- лествица за више акорада). Вежбање целотонских лествица и лествица цео тон – полутон.
- Вежбе технике леве и десне руке.
 - Обрада самбе и других јужноамеричких ритмова.

ЛИТЕРАТУРА

- В. Левит: Модерна метода за гитару
- В. Левит: Мелодија и ритам за гитару
- В. Левит: Студије читања
- Т. Менеган: Тонални и ритмички принцип
- Т. Грин: Џез гитара
- Џ. Пас: Гитара стил
- М. Бој: Модерна гитара
- А. Дупланчић: Бразилске песме
- Д. Краљић: Љубав и мода, Поведи ме на месец
- Други комади домаћих и страних аутора по избору ученика и наставника, а у оквиру пређеног градива.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све дијатонске лествице;
- једна целостепена лествица;
- једна лествица цео степен – полу степен;
- по једна композиција сваког новог обрађеног ритма.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица по избору;
2. Три композиције различитог ритма по избору ученика.

По могућности свирати у двоје. Испитни програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основни задатак је да се ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева џез израз.

Темељ остваривања програма представљају алтеровани акорди, скале алтерованих акорада, модуси, целостепена и пентатонска лествица, вежбе технике леве и десне руке, развијање музичке меморије, побољшање слушне способности и развијање осећаја за стил и фразирање. Разноврстан избор композиција подстаћи ће машту, осећајност, темперамент и духовитост, што је основни предуслов за бављење џезом.

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

КЛАВИР

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење џез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом џеза.
- Овладавање основном техником џез свирања на клавиру.
- Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности.
- Неговање осећаја за звук и боју и динамичке могућности инструмента.
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања џез музике.
- Развијање естетских музичких критеријума.

V РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КЛАВИРА И I РАЗРЕД ЏЕЗ КЛАВИРА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Стицање основних знања из блуза.
- Стицање основних знања из џеза.
- Основи импровизације.
- Музицирање у ансамблу.

БЛУЗ

- Кратак историјат блуза уз слушање карактеристичних извођења најзначајнијих пијаниста.
- Упознавање дванаестотактовне форме блуза.
- Упознавање акордских симбола (шифара) основних акорада са практичним структурама за клавиру – уски, полушироки и широки слог у основном положају.
- Типични ритмови и карактеристично фразирање у блузу са слушањем. Теме у блузу и џезу са акордским симболима (шифрама). Начин извођења теме (улога леве и десне руке код солистичког свирања) са практичним радом.
- Ритам секција у ансамблу.
- Начин извођења тема у ансамблу.
- Улога клавира у ансамблу и пратња солисте. Слушање са анализом и практичан рад у ансамблу.
- Основе импровизације на задату тему. Уводи и крајеви. Слушање уз анализу. Практичан рад на импровизацији.
- Рад на солистичком извођењу теме са једноставним импровизацијама.
- Рад у ансамблу на извођењу теме уз импровизације разних солиста.

ОСНОВЕ ЏЕЗА

- Кратак историјат (диксиленд, чикаго и свинг) уз слушање карактеристичних извођења најзначајнијих ансамбала.
- Упознавање отворене форме – хармонски модел уз тему (мелодију) који се понавља уз неодређен број импровизација.
- Понављање акордских симбола (шифара) основних акорада са проширењем на алтероване акорде. Практичне структуре акорада за клавир.
- Практично свирање акордских симбола (шифара). Обртаји уског, полушироког и широког слога. Практично свирање обртаја.
- Основни хармонски закони и следови.
- Основне стилске одлике фразирања и ритмике у џезу. Основне карактеристике џез музике у малим ансамблима.
- Фразирање у џез музици у зависности од темпа. Разлика у фразирању исте мелодије између класичне и џез музике.
- Трострука улога клавира у ансамблу – ритмичка, хармонска и мелодијска. Пратња у диксиленду, чикагу и свинг музици.
- Пратња сопствене импровизације на задату тему левом руком. Разни стилови пратње.
- Практично извођење стандардних и џез композиција У ансамблу са темом и импровизацијама.
- Упознавање са акордским лествицама са тежиштем на блуз лествицама.
- Понављање акордских лествица са проширењем на лествице алтерованих акорада. Скала доминантног септакорда. Практично свирање акорада и припадајућих акордских лествица.

ЛИТЕРАТУРА

Збирке стандардних џез тема и збирке солистичке џез музике за клавир.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам блуз композиција;
- осам стандардних џез композиција;
- две блуз композиције изведене са ансамблом уз импровизацију;
- две џез композиције изведене са ансамблом уз импровизацију;
- у сваком полугодишту обавезна су два наступа, интерна часа, на којима ученик свира једну композицију по слободном избору у ансамблу према аранжману из збирке.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна блуз композиција по слободном избору у соло извођењу ученика;
2. Једна џез композиција по слободном избору.

VI РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА КЛАВИРА и II РАЗРЕД ЏЕЗ КЛАВИРА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Проширивање претходно стечених знања.
- Џез правци.
- Рад на ритмичким и хармонским карактеристикама џеза.
- Проширивање рада на импровизацији.
- Рад на акордским симболима.
- Музицирање у ансамблу.

ЏЕЗ

- Кратак историјат (свинг, би-бап и афро-кубан) уз слушање карактеристичних извођења у ансамблу.
- Ритмичка и хармонска антиципација акорада у џезу.
- Практичан рад на акордским симболима (шифрама) у полушироком и широком слогу у обе руке. Свирање акорада у обе руке без основног тона. Обртаји полушироког и широког слога у обе руке.
- Замена акорада. Рехармонизација стандардних џез тема.
- Ритмичка и хармонска антиципација као основна карактеристика џеза.
- Положај синкопа у такту с обзиром на разлике у фразирању које зависе од темпа.
- Развој пратње солисте са обе руке уз примену ритмичких антиципација и синкопа. Развој пратње теме и сопствене импровизације левом руком уз примену ритмичких антиципација и синкопа.
- Практичан рад на импровизацији. Вертикална, мешовита и хоризонтална импровизација. Практична импровизација стандардних џез тема у ансамблу.
- Балада у џез музици. Солистичко свирање баладе са темом и импровизацијом. Слушање уз анализу. Свирање баладе са темом и импровизацијом. Слушање уз анализу. Свирање баладе у ансамблу. Слушање уз анализу.
- Би-бап правац у џезу и његове карактеристике, уз слушање.
- Афро-кубан правац у џезу и његове карактеристике, уз слушање.
- Практично извођење стандардних џез композиција у ансамблу. ЛЕСТВИЦЕ

Практичан рад на акордским лествицама, тежиште на алтерованим лествицама доминантног септакорда.

ЛИТЕРАТУРА

Збирке џез музике.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- осам џез композиција;
- две џез композиције по слободном избору изведене са ансамблом.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две џез композиције по слободном избору изведене солистички или са ансамблом.

Испитни програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на концерту), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

Током читавог периода учениковог рада на остваривању програма, наставник ће се трудити да му пренесе своје знање о: кратком историјату (свинг, би-бап и афро-кубан) уз слушање карактеристичних извођења у ансамблу, ритмичкој и хармонској антиципацији акорада, акордским симболима (шифрама) у полушироком и широком слогу у обе руке, свирању акорада у обе руке без основног тона, обраћајући се полушироком и широком слогу у обе руке, замени акорада, рехармонизацији стандардних џез тема, ритмичкој и хармонској антиципацији као основној карактеристици џеза, полагају синкопа у такту с обзиром на разлике у фразирању које зависе од темпа, развоју пратње солисте са обе руке уз примену ритмичких антиципација и синкопа, развоју пратње теме и сопствене импровизације левом руком уз примену ритмичких антиципација и синкопа, импровизацији, балади у џез музици, би-бап правцу и афро-кубану.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(саксофон, труба, тромбон)

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење џез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом џеза.
- Овладавање основном техником џез свирања на дувачким инструментима.
- Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности.
- Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента.
- Оспособљавање за самостално вежбање.
- Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања џез музике.
- Развијање естетских музичких критеријума.

САКСОФОН

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА САКСОФОНА, ОБОЕ, КЛАРИНЕТА или ФАГОТА и I РАЗРЕД ЏЕЗ САКСОФОНА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање са инструментом.
- Рад на разликама - предубавање, грифови.
- Култивисање тона.
- Артикулација.

ЛЕСТВИЦЕ

- Дурске и молске лествице са четири предзнака.
- Упознавање са аутентичним староцрквеним модусима: дорским, лидијским и миксолидијским (као дијатонског низа неалтерованих тонова) у савладаном распону.
- Блуз лествица у Це-дуру.

ЛИТЕРАТУРА

Џез саксофон:

- Џими Дорси: Школа за саксофон

Етиде и џез композиције по избору наставника.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска лествица, један модус и блуз лествица у савладаном распону;
2. Џез саксофон: једна композиција уз пратњу клавира.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА САКСОФОНА, ОБОЕ, КЛАРИНЕТА или ФАГОТА и II РАЗРЕД ЏЕЗ САКСОФОНА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Савлађивање укупног распона алт Интонација.
- Артикулација.
- Субтон.
- Оф бит (*of beat*) фразирање.
- "Блу" ноте (*blue notes*) и начин примене.

ЛЕСТВИЦЕ

- Све дурске и молске лествице у пуном распону.
- Дорски, лидијски, миксолидијски, еолски и локријски модус (као дијатонски низ неалтерованих тонова) у четири основна тоналитета, у пуном распону. Модуси се на часу свирају уз клавирску пратњу наставника.
- Третман "евоид" нота (*avoid notes*).
- Блуз лествица у четири основна тоналитета, са методом "мајнус јан" (*minus one*).

ЛИТЕРАТУРА

Џез саксофон:

- Јозеф Виола: Етиде за саксофон, том I и II. Хајнц Хениг: Студије за саксофон Одговарајућа школа другог аутора.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна лествица и један модус у пуном распону;
2. Џез саксофон:
 - Џез стандард-ритам чејнџис (*rhythm Changes*) форма А, А, Б, А (32 такта).
 - Блуз: форма 12 тактова (3 x 4), са инпровизацијом, уз пратњу клавира, контрабаса и ударалки (пожељно са ученицима на пратећим инструментима).

ТРУБА

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ТРУБЕ и I РАЗРЕД ЏЕЗ ТРУБЕ (1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање ученика са историјатом яез музике у свету и код нас.
- Артикулација у яез музици.

ЛЕСТВИЦЕ

Дорска и миксолидијска лествица - модуси у Це, Де, Е, Еф, Ге и блуз скала у Це,

Еф и Ге. ЛИТЕРАТУРА

- Збирка акордских лествица и вежби за трубу у основној и средњој музичкој школи – яез едукација, вежбе од 1–14.
- Збирка яез мелодија за основну и средњу музичку школу – яез едукација. ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ

ПРОГРАМА

- све планиране лествице;
- четрнаест вежби;
- две яез композиције.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године. СМОТРА (на крају школске године)

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дурска или миксолидијска лествица;

2. Једна блуз лествица;
3. Једна вежба;
4. Једна џез композиција у ансамблу или уз пратњу клавира или матрице.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ТРУБЕ и II РАЗРЕД ЏЕЗ ТРУБЕ
(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Све дурске и молске лествице у пуном распону.
- Дорски, лидијски, миксолидијски, еолски и локријски модус (као дијатонски низ неалтерованих тонова) у четири основна тоналитета, у пуном распону. Модуси се на часу свирају уз клавирску пратњу наставника.
- Третман “евоид” нота (*avoid notes*).
- Блуз лествица у четири основна тоналитета, са методом “мајнус јан” (*minus one*).

ЛЕСТВИЦЕ

Дорска и миксолидијска лествица у А, Ха, Цис, Дис, Фис. Блуз лествица у Де,

А, Бе. ЛИТЕРАТУРА

- Збирка акордских лествица и вежби за трубу у основној и средњој музичкој школи – џез едукација, вежбе од 14 до 28.
- Збирка џез мелодија за трубу у основној и средњој музичкој школи – џез едукација.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- све планиране лествице;
- четрнаест вежби;
- четири џез композиције.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током колске одине.

СМОТРА (на крају школске године)

ПРОГРАМ

1. Једна дорска или миксолидијска лествица;
2. Једна блуз лествица;
3. Једна вежба;
4. Једна џез композиција у ансамблу или уз пратњу клавира или матрице.

ТРОМБОН

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ТРОМБОНА и I РАЗРЕД ЏЕЗ ТРОМБОНА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознавање ученика са историјатом џез музике у свету и код нас.
- Артикулација у џез

музици. ЛЕСТВИЦЕ

- Дорске и миксолидијске лествице Це, Де Е, Еф, Ге. Блуз лествице

Це, Еф, Ге. ЛИТЕРАТУРА

Америчка школа: Џез етиде

- КОМАДИ
- Два џез стандарда по избору наставника.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током Школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дорска или миксолидијска лествица;
2. Једна блуз лествица;
3. Једна џез етида;
4. Један џез стандард.

Програм се изводи напамет.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА ТРОМБОНА и II РАЗРЕД ЏЕЗ ТРОМБОНА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Све дорске и молске лествице у пуном распону.
- Дорски, лидијски, миксолидијски, еолски и локријски модус (као дијатонски низ неалтерованих тонова) у четири основна тоналитета, у пуном распону. Модуси се на часу свирају уз клавирску пратњу наставника.
- Третман “евоид” нота (*avoid notes*).
- Блуз лествица у четири основна тоналитета, са методом “мајнус уан” (*minus one*).
- Упознавање ученика са ознакама џез акорада и шифрама.

ЛЕСТВИЦЕ

Дорске и миксолидијске лествице А, Ха, Цис, Дис, Фис. Блуз лествице

Де, А, Бе. ЛИТЕРАТУРА

- Џими Аберсолд: Вежбе акорада (разложених) у бас кључу, од 10 до 20 вежбе
- Америчка школа:

Џез етиде КОМАДИ

Три џез стандарда по избору наставника.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током колске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна дорска или миксолидијска лествица;
2. Једна блуз лествица;
3. Једна џез етида;
4. Један џез стандард.

Програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЏЕЗ МУЗИКЕ НА ДУВАЧКИМ ИНСТРУМЕНТИМА (саксофон, труба, тромбон)

Тежиште деловања на почетку треба да буде усмерено на проучавање и упознавање лакших џез и блуз стандарда.

Следи упознавање са основним интерпретативним елементима и доступном литературом, повезивање са другим музичким областима, информисање о историјском развоју и слушање музике.

Приступ ученику треба да буде кроз практичну презентацију, кроз историјски преглед, пружање доступних аудиовизуелних материјала, сарадњу са другим одсецима и кроз музичке радионице.

У настави саксофона, трубе и тромбона посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дусања и правилну импостацију усника или писка, као и на свирање «блу» тонова и фразирање. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана код инструмената са усником (труба, тромбон) и правилно обликовање усана код инструмената са трском (саксофон).

Посебну пажњу у настави саксофона, трубе и тромбона обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима.

Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које, почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити модусе и дорске и молске лествице. У свирању лествица примењивати разложено свирање, као и свирање доминантних дорских и умањених септакорда код молских тоналитета. Лествице увек свирати у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. Лествице обавезно свирати напамет.

У току школовања у раду на етидама увек до краја инсистирати на потпуном овладавању

сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Упутити ученика у аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке темпа. Од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности.

У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања.

БУБЊЕВИ

III РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА УДАРАЉКИ И I РАЗРЕД БУБЊЕВА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Упознати ученике са џез фразирањем и начином седења за инструментом, са посебном пажњом на положај ногу.
- Постепено обрађивати свинг ритам тако што се прво увежбава фигура на чинели (Ride Cymbal).
- Да би свирање на чинели постало стабилно, додати ударце левом руком по добошу у четвртинском покрету по слободном избору.
- У зависности од способности ученика, додати фигуру на контра чинели (на 2. и 4. добу) и на бас бубњу (на 1, 2, 3. и 4. добу).

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две композиције са ансамблом.

Програм се изводи напамет.

IV РАЗРЕД КЛАСИЧНОГ ПРОГРАМА УДАРАЉКИ И II РАЗРЕД БУБЊЕВА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Наставити са развијањем независности леве руке свирањем вежби у осминском покрету без акцента, а у зависности од ученикових могућности и са акцентирањем појединих нота.
- Паралелно са тим упознати ученика са *beat* ритмом, основни облик, а у зависности од афинитета и са варијацијама. У савлађивању овог ритма кренути такође од фигуре у десној руци (контра чинела), затим додати леву руку (добош) и на крају десну ногу (бас бубањ).
- Од латиноамеричких ритмова обрадити боса нову ритам са упрошћеном фигуром на бас бубњу (1.

и 3. доба четвртине). У савлађивању овог ритма или истим поступком као код претходног ритма.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Две композиције са ансамблом.

Програм се изводи напамет.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм се базира на принципу постепеног упознавања са основним нотним вредностима, од целе до осмине или од целе до шеснаестине у зависности од опособности и могућности ученика. Програм омогућава примену уџбеника и остале литературе свих аутора који обрађују ову проблематику. Да би се лакше савладао, неопходно је направити добру припрему техничким вежбама (рад зглоба, прсти шаке, путања палице). Техничке вежбе и етиде морају бити саставни део сваког часа као и слободне композиције-комади уз пратњу клавира, кад год је то могуће.

ЏЕЗ ПЕВАЊЕ

ЦИЉ

Оспособљавање ученика за бављење џез музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

ЗАДАЦИ

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију.
- Упознавање ученика са историјатом џеза.
- Овладавање основном техником џез певања.
- Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу.
- Изградња навике редовног слушања џез музике.
- Развијање естетских музичких критеријума.

ЗАВРШНИ РАЗРЕД ДВОГОДИШЊЕ, ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ или ШЕСТОГОДИШЊЕ ШКОЛЕ – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ и I РАЗРЕД ЏЕЗ ПЕВАЊА

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

- Настава овог предмета траје једну годину и могу је похађати сви ученици који се налазе у последњем разреду основне музичке школе, а заинтересовани су и имају смисла за ову врсту певања.
- Циљ наставе џез певања је упознавање ученика са овим видом интерпретације, а посебно другачији прилаз елементима извођења који су карактеристични за џез музику.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ

Током часа ради се историјат, слушање музике и практична настава. ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА

- Домаћи аутори: Д. Краљић, Б. Симић, А. Кораћ, П. Ивановић, М. Котлић
- Страни аутори: Џ. Гершвин, К. Портер, Р. Роџерс, Џ. Керн, Х. Арлен, И. Берлин, Д. Елингтон, Х. Манџини

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

- три композиције домаћих аутора;
- пет композиција страних аутора;
- савладати стилске и ритмичке карактеристике, као и варирање теме када су у питању џез и блуз стандарди.

ЈАВНИ НАСТУПИ

- обавезна два јавна наступа током школске године.

СМОТРА (на крају школске године)

1. Једна композиција домаћих аутора;
2. Две композиције страних аутора; Програм се обавезно изводи уз пратњу корепетитора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Тежиште деловања на почетку треба да буде усмерено на проучавање и упознавање лакших џез и блуз стандарда.

Следи упознавање са основним интерпретативним елементима и доступном литературом, повезивање са другим музичким областима, информисање о историјском развоју и слушање музике.

Приступ ученику треба да буде кроз практичну презентацију, кроз историјски преглед, пружање доступних аудиовизуелних материјала, сарадњу са другим одсецима и кроз семинарска предавања.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ ШКОЛЕ

Циљ:

- јавно презентовање стечених вештина
- мотивација ученика
- учешће у животу локалне средине
- промоција рада Школе

Задаци:

- организовање јавних наступа ученика (солистичких, камерних и наступа ансамбала) у школи, ван школе
- организовање концерата професора Школе
- организовање концерата гостујућих уметника
- учешће ученика на такмичењима
- организовање школских такмичења
- организовање школских прослава

Школа културну и јавну делатност остварује организовањем и одржавањем:

1. интерних часова одсека
2. јавних часова школе- 3 у току школске године (новембар, децембар и март)
3. концерти класа
4. концерти поводом прославе Дана школе: концерт награђених ученика и камерних ансамбала и концерт великих ансамбала школе
5. школска такмичења
6. учешће у програмима других институција и установа Града
7. наступи ученика у просторима других школа у Граду
8. концертићи за предшколце
9. наступи ученика у другим музичким школама

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Обзиром на специфичности основне музичке школе, недостатак физкултурне сале и кратак боравак ученика у Школи, спортске активности не могу се реализовати.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

активност	задатак	Носилац активности	Време реализације
Информисање актера школског живота о законским регулативама који се односе на област заштите ученика	1. израда (штампаног)материјала који информисе о дефиницијама и нивоима свих врста насиља и постављање на огласне табле и школски веб сајт; 2.представљање Правилника и Програма заштите родитељима	1.Психолог проф.информатике 2. директор, Разредне старешине	Први састанак Савета родитеља и родитељски састанци

Превенција вршњачког насиља	1. васпитни рад са одељењем на часу, разговори са ученицима на тему толеранције, уважавања различитости, правила понашања	1. предметни наставник	Током школске године
Развијање код ученика осећаја припадности групи и тимског рада	1. разговор са ученицима о важности сарадње и тимског рада у достизању заједничког циља-на настави хора и оркестра 2. јавно презентовање заједничког рада ученика на концертима у такмичењима	1. предметни професори	Током школске године
Промовисање позитивних примера одговорног понашања ученика	1. информисање ученика о награђивању ученика који се истичу у учењу и владању (редовност похађања наставе, концерата у школи, учешћем у ученичким активностима, сарадњом са запосленима у школи приликом реализације ваннаставних активности и сл.) 2. похваљивање и промовисање ученика	1. разредне старешине	Током школске године

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Врста активности	Време реализације
Присуство концертима који се одржавају у школи	Током школске године (од октобра до јуна)
Организована посета концертима или другој манифестацији ван школске зграде	2. полугодиште
Учешће на такмичењима	Током школске године

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Врста активности	Време реализације
Праћење напредовања ученика и мотивисаности за рад	Током школовања у ОМШ
Разговор са ученицима на тему наставка музичке едукације на средњошколском нивоу	-последњи разред учења у ОМШ
Разговор са родитељима на тему наставка музичке едукације на средњошколском нивоу	-2. полугодиште последњег разреда у омш

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Програм здравствене заштите у основној музичкој школи проводи се бригом школе и њених запослених о:
 - уредности и чистоћи простора у којем ученици уче и бораве,
 - чистим санитарним просторијама у којима увек има средство за прање руку и друга хигијенска средства

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Правилником о коришћењу средстава из ученичког фонда, школа је предвидела услове под којима се ученицима школе материјално помаже.

Најважнији облик подршке родитељима и ученицима јесте обезбеђивање музичких инструмената за почетне године школовања.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Школа утиче на развој еколошке свести ученика, упућивањем ученика на бригу о околини, одлагање смећана предвиђена места, бригу о простору у ком бораве за време наставе у школи и слично. Процес је континуиран.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

ОБЛАСТ	САДРЖАЈ	ОБЛИК
-развој музичке свести и јачање личности детета	-Обострана (школа и породица) подршка ученицима када је у питању продубљивање знања која стичу - Обострана (школа и породица) подршка развоју личности ученика кроз учешће на такмичењима - Подршка школе родитељима у различитим кризним ситуацијама	- родитељски састанци - Састанци са мањом групом родитеља, са унапред одређеним циљем -индивидуални разговори с родитељима -укључивање родитеља у јавне и такмичарске активности ученика (концерти, наступи...)
Сарадња у погледу развоја школе	- Подршка родитеља школи у акцијама које унапређују рад школе - Активно учествовање и школе и породице у иницирању развоја квалитета	-учешће родитеља у анкетама које проводи школа -подршка школи кроз помоћ у унапређењу услова рада

Школски програм за период 2018 – 2022. г. израдио је, шк. 2017/18. тим професора Музичке школе „Станковић“ у саставу:

Дејан Митровић, проф.	Помоћник директора
Срђан Илић, проф.	Одсек за гудачке инструменте
Јелена Адамовић, проф.	Одсек за камерну музику
Весна Роквић, проф.	Психолог школе
Оливера Николић, проф.	Т.О.
Ђорђе Бајић, проф.	ООН
Наталија Србљановић, проф.	Одсек за клавир
Вера Ристић, проф.	Одсек дувачке инструменте

Ивана Пејоска, проф.

Одсек за хармонске

Татјана Бајалица, проф.

Одсек за соло певање

Небојша Костић, проф.

Одсек за џез музику, координатор тима

Дел.бр. _____

Председник Школског одбора

Датум _____